

ELANUL

Nr. 141
NOIEMBRIE
2013

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

File din istoria învățământului vasluian până la 1918

- urmare din numărul trecut -

Nicolae IONESCU

Școala secundară devenea o școală de cultură generală cu un însemnat volum de cunoștințe realist-științifice, liceul fiind de profil clasic. Universitățile formau specialiști de calificare superioară, iar școlile tehnice sau profesionale pregăteau specialiști pentru comerț, industrie și agricultură.

La nivelul Principatelor Unite se înființează Consiliul General al Ministerului de Instrucție, care funcționează până la Legea lui Spiru Haret. Din acest consiliu făceau parte personalități remarcabile ale catedrei și culturii românești ca: Vasile Alexandrescu (Urechia), Bogdan Petriceicu Hașdeu, Grigore Cobălcescu. Menționăm că au făcut parte din conducerea Ministerului de Instrucție Publică și unele personalități ale învățământului vasluian ca George Radu Melidon (1831-1897) și Panaite V. Chenciu, profesor de istorie la Gimnaziul Codreanu.

Ca urmare a aplicării prevederilor Legii Învățământului din 1864, rețeaua școlilor primare s-a extins aproape în fiecare comună și orașe. La Bârlad, în 1861 se deschidea școala lui Ioan Georgiu, apoi în 1862 alte două școli primare: Școala publică de băieți nr.3 și Școala publică de băieți "Matei Dobranici", iar în 1867 Școala primară de fete nr.2. Astfel, în 1867 funcționau în orașul Bârlad cinci școli primare de băieți și două școli de fete cu un efectiv de aproape 800 elevi. A urmat deschiderea unor noi școli: în 1872, Școala primară de fete nr. 4, în 1882 Școala de fete nr.3 și în 1886 Școala de băieți nr.5. S-a ajuns ca în Bârlad, în 1886, să existe zece școli primare publice (șase de băieți și patru de fete cu peste o mie de elevi), iar în 1893, 11 școli primare, prin organizarea școlii de fete nr. 5.²²

S-a dezvoltat în contextul vremii și învățământul evreiesc. În 1896 s-a înființat Școala israelită de băieți cu un efectiv de

- continuare în pagina 5 -

VIAȚA COTIDIANĂ LA VASLUI, ÎN TIMPUL LUI ȘTEFAN CEL MARE

Dan RAVARU

În secolul al XV-lea Vasluiul a cunoscut o remarcabilă dezvoltare din toate punctele de vedere. Statutul de reședință domnească de prim rang, practic statut de capitală, pe care l-a avut în timpul lui Ștefan al II-lea, și-a pus pecetea asupra coordonatelor dezvoltării sale. Chiar dacă în 1440, în timpul invaziei tătarăști, târgul trebuie să fi avut soarta Curților Domnești, unde un strat gros de cenușă mărturisește despre incendiul provocat de cotropitori, a urmat o refacere rapidă. După cum relatează călătorii străini, toate locuințele erau din lemn, la fel și bisericile, cu excepția celei ctitorite mai târziu de Ștefan cel Mare. Desigur, lemnul este cel mai perisabil material de construcție, însă bogăția pădurilor care se întindeau până în marginea orașului asigura cu eforturi și cheltuieli minime refacerea caselor și anexelor acestora. Documentul din 15 octombrie 1491 demonstrează, dacă mai era nevoie, ponderea majoră a ocupațiilor legate de agricultură în viața economică a orașului. Vasluienii își asigurau în primul rând hrana din prestările în muncă pe ocolul domnesc în care era inclusă moșia târgului, dar, totodată, beneficiau de un excedent care, împreună cu produsele agricole achiziționate din satele din zonă, contribuia la înflorirea comerțului local și al celui extern.

- continuare în pagina 2 -

Acțiunile Regimentului Cantemir în vremea răscoalei din 1907

Sorin LANGU,
Cristian ONEL

Răscoala din 1907 a constituit un eveniment de prim rang în istoria sec. XX, atât în istoria noastră cât și în istoria universală, fiind ultimul mare eveniment de acest gen din lume. Reverberațiile au fost pe tot parcursul secolului, i s-au dedicat lucrări de artă, după 1989 intrând însă într-un con de luptă, lucru datorat perioadei comuniste când răscoalei i s-au dat conotații militante politice care au golit-o de orice conținut. Județul Tutova nu a fost ocolit de manifestările țărănești, înregistrându-se ciocniri cu arendașii, jandarmii și apoi armata. În cele ce urmează ne propunem să prezentăm tocmai acțiunile principalei forțe militare dislocate în zonă, și anume Regimentul Cantemir.

- continuare în pagina 4 -

Răscoala din 1907, tablou de Octav Băncilă

VIAȚA COTIDIANĂ LA VASLUI, ÎN TIMPUL LUI ȘTEFAN CEL MARE

- urmare din pagina 1 -

Autorii „Cronicii Vasluiului”, citându-l și pe Petre P. Panaitescu, susțin că ar fi existat un obicei al pământului, un anume tip administrativ, specific vechilor orașe românești, respectiv „străvechiul obicei” sau „legea veche”, derivată din dreptul cutumiar românesc. Problema pare însă a fi mult mai complexă. Mai întâi, nu este foarte clar ce putem înțelege prin „vechile orașe românești”. În Moldova putem vorbi de o ipotetică înscrisoare a Bârladului în rândurile acestora, sigur însă mai întâi de Baia (care avea și numele german Moldau). Apoi, chiar dacă populația târgurilor a fost în mod evident majoritar românească, nu putem ignora prezența elementelor alogene. Odată cu „descălecarea”, au venit din Maramureș și Transilvania împreună cu românii și numeroși maghiari și sași, aceștia din urmă provenind exclusiv din orașe. Prezența la Vaslui este dovedită de la bun început prin apartenența la catolicism a unora dintre locuitori, toți călătorii străini remarcând existența unor lăcașuri aparținând acestei ramuri a creștinismului. De aici, aplicarea dreptului de Magdeburg, la fel ca și în Polonia (inclusiv în Galiția imediat vecină), Vasluiul fiind condus, la fel ca toate târgurile moldovenești, de un șoltz (Schultheiss) ajutat de pârgari (Bürger). Trebuie să-i mai amintim pe armeni, prezenți în număr apreciabil la Vaslui în timpul lui Ștefan cel Mare, după unele relatări chiar făcând parte din oastea acestuia. Nota deosebită în dezvoltarea urbană din Moldova este dată însă de intervențiile domnitorului, direct sau prin intermediul ocoalelor. Manuela Ghiurcă subliniază: „Ștefan cel Mare a început o nouă epocă de mari și profunde transformări în viața social- economică a țării și de realizări în lupta pentru libertate și independență. În lunga sa domnie de 47 de ani, a consolidat Țara Moldovei prin dezvoltarea agriculturii, a meșteșugurilor, a stabilirii unor relații comerciale cu negustorii străini” (Ghiurcă, p. 75). C. C. Giurescu a considerat aceste comandamente politice făcând parte dintr-o perfectă normalitate. Domnii sprijineau orășenimea deoarece ea se afla pe pământ domnesc, și-au ridicat „curți” în mijlocul orașelor, iar în jur se întindeau ocoalele. Ele au fost mărite, principalul exemplu fiind Ștefan cel Mare în raport cu Vasluiul, ceea ce a dus implicit la o mai mare prosperitate.

De cea mai mare importanță pentru Vaslui a fost de asemenea așezarea sa pe sau în apropierea unor mari drumuri comerciale. Încă din neolitic putem vorbi de marele drum al chihlimbarului, transportul acestei valoroase rășini fosilizate, de la Marea Baltică la Marea Neagră și de aici mai departe, trecând – cel puțin o ramură a sa – și prin Vaslui. În Evul Mediu sunt constituite drumuri bine trasate în urma consolidării unor centre comerciale și a detectării unor permanente disponibilități de import sau export.

Pentru a înțelege mai bine poziția Vasluiului față de drumurile comerciale, trebuie să luăm în considerație poziția Moldovei în general. Manole Neagoe afirma că în Moldova, datorită așezării sale la intersecția marilor drumuri comerciale, se întâlneau Asia și Europa, cel puțin din acest punct de vedere. Dacă Occidentul excela prin postavuri și o mare varietate de obiecte de metal, de la cele mai scumpe la cele utilizate, de largă răspândire, Orientul oferea mătăsuri, bijuterii, mirodenii. La fel consideră și Șerban Papacostea: „Condițiile de securitate create prin apariția statului moldovenesc au determinat progresiva deplasare spre Moldova a drumului continental care, venind dinspre orașele Europei Centrale sau ale Mării Baltice, trecea prin Polonia spre așezările italiene din Crimeea și Marea

de Azov. „Drumul tătarăsc (via tartarica) pierde tot mai mult din însemnătatea sa în favoarea celui moldovenesc (via moldavica) ale cărui puncte finale, Chilia și Cetatea Albă, devin centre deosebit de importante ale comerțului internațional”. În acest context, și poziția Vasluiului devine mai favorabilă. În primul rând el se afla pe „drumul Brăilei”, care pornea de la Suceava, se ramifica spre Iași – Vaslui – Docolina – Bârlad – Tecuci – Brăila. Drumul avea subramificații și astăzi, pentru diferite locuri din județ se spune „în Brăila”. Apoi, prin legături directe, Vasluiul accedea foarte ușor la căile de pe văile Siretului și Prutului. În acest context vasluieni, stimulați de măsurile administrative și comerciale luate de Ștefan cel Mare, intensifică schimburile cu Liovul (Lemberg, Lvov, Liv) și cu Transilvania, în special cu Brașovul. La 3 iulie 1460, la fel ca mai mulți dintre domnitorii anteriori, Ștefan cel Mare încheie un tratat de comerț cu Liovul, din care cităm, după Gheorghe Ghibănescu: „Iar la Unguri, la Basarab, la Chelia și la Turci, slobod este a se duce postavuri. Iar cine va duce postavuri la Basarab (în Muntenia) să aibă a da la vama principală din Suceava de grivnă trei groși iar la târgul Romanului, la Adjud, la Putna, și la Vaslui, și la Bârlad, și la Tecuci, câte doi zloți de car”.

Istoricii consideră acest document foarte valoros, Manole Neagoe se oprește asupra felului în care era aplicat. Mai întâi, era foarte important dreptul liovenilor ca, pe lângă comerțul de tranzit, să aibă dreptul de a face negustorie în toate târgurile amintite, inclusiv la Vaslui. Localnicii puteau cumpăra de la lioveni postavuri din Florența sau Flandra, pânzeturi din Germania și Lituania, catifea pentru boierii noștri, care în vremea lui Ștefan cel Mare se îmbrăcau ca în Europa, moda orientală avea să pătrundă mai târziu. Erau și mărfuri mai mărunte, pentru care nu se plătea vamă la Vaslui: cuțițe, coase, securi, lucruri din cositor, talere, cofițe, tăvi, șofran, șepci, săbii ungurești, paloșe, fiare de plug. La rândul lor, liovenii cumpărau marfă în tranzit, adusă din Asia – mătăsuri, tămâie, vin grecesc, scorțișoară, piper sau produse ale localnicilor: pește, vite mari, cornute mărunte, piei de tot felul – de veveriță, de vulpe, de oaie etc. Pentru fiecare dintre aceste mărfuri existau condiții stricte de vămuire, la Vaslui acestea fiind aplicate, după cum am văzut, numai pentru postavuri. Privilegiul liovenilor din 1461 prezintă importanță și din alte puncte de vedere. Pentru a-i înțelege spiritul, dăm un citat mai larg din Manole Neagoe: „Pentru felul în care erau ocrotiți negustorii străini ni se pare grăitor un pasagiu din acest privilegiu în care se spune că în unele târguri «carele să nu se scuture (percheziționeze), ci neguțătorul să-și dea cuvântul său că n-are în carele sale marfă oprită, precum jderi, argint și ceară, sau nu duce cai buni de țară». Se mai precizează în acest privilegiu ca atunci când liovenii vor aduce postavuri sau alte mărfuri «nimenea să nu poată lua de la ei fără bani ori cu puterea, nici măcar un cot, nici vameșii, nici boierii, nici noi înșine; ci când vom avea nevoie de postav ori de altă marfă, multă ori puțină, noi sau vameșii ne vom târgui și, după ce vom face plata, vom lua cele ce ne-au trebuit»” (Neagoe, p. 24).

Actul din 15 octombrie 1491 ne prezintă colateral tipurile de activități agricole practicate de vasluieni. Aici, ca și în alte documente, se vorbește de mori sau vaduri de moară, cultivarea cerealelor, de livezi, vii sau ceea ce numim noi acum plante tehnice, inul și cânepa. Principala ocupație agricolă rămâne însă, ca și până atunci, creșterea vitelor, ceea ce se poate constata pentru întreaga Moldovă. Ele constituiau și principalul

produs de export. Practic, cerealele se cultivau numai pentru consum pe loc, situație care s-a menținut până în 1829, până la Pacea de la Adrianopole. Pentru perioada ștefaniană exportul vasluienilor, în vite cel puțin, se îndreaptă spre Brașov, între cele două orașe existând strânse legături. A mai intervenit și politica economică generală practică de Ștefan cel Mare, dovedind o atitudine mult mai binevoitoare față de negustorii brașoveni, în raport cu ceilalți. Astfel, încă din primul an de domnie, din 1457, Ștefan îi invită pe negustorii din Brașov să vină în Moldova, iar la 13 martie 1458 reinnoia „tuturor brașovenilor și tuturor negustorilor și întregii Țări a Bârsei” privilegiul dat de Alexandru cel Bun ca aceștia „să vină în bună voie cu marfa lor în țara noastră și să aibă permisiunea și libertate să umble prin țara domniei mele, și prin orașe, și prin târguri, ca să-și vândă marfa lor” (Ioan-Aurel Pop, p. 421).

Legăturile directe dintre Brașov și Vaslui sunt ilustrate și de o epistolă pe care Judele Brașovului o trimite în 1460 șoltuzului din Vaslui. Judele subliniază reciprocitatea schimburile comerciale dintre cele două orașe și aceasta fiindcă există legătură și pace cu domnul Ștefan voievod, în așa fel încât nici moldovenii în Transilvania, nici brașovenii în Moldova să nu fie tulburați în desfacerea și cumpărarea mărfurilor.

Gheorghe Ghibănescu prezintă și el documentul de mai sus. Brașovenii scriu locuitorilor din Vaslui „providis et circumspicis vicis, iudici et iurates, in Wazlo, parcium Moldaviae, amicis nostris sinceris”, să nu facă împotriva actului încheiat de Ștefan Vodă „vestre damus scire amicitie quod nos cum magnifico domino Stephano Wayvode, domino vestro, tale pacis vinculum et dispositionem fecimus et roboravimus quod nullus et vestris hominibus, nostros homines in vestris medoi habeat et dobeat impedire arrestare et res ac bona recipere” (Ghibănescu, p. 43).

Tot Gh. Ghibănescu citează o altă scrisoare, de data aceasta a șoltuzului și pârgarilor din Vaslui către omologii lor din Brașov: „De la șoltuzul și pârgarii din Vaslui, închinăciune prietenilor noștri, șoltuzului și pârgarilor și tuturor bătrânilor din Brașov. Și după aceea vă grăim despre lucrul lui Petru, care a avut pără înaintea voastră ca femeia lui Anton, iar voi le-ați făcut lege, ca să vie Petru la noi și să vă spunem noi ce știm. Așadar Tomaș și Barta s-au jurat amândoi pe sufletele și pe legea lor, că Petru s-a lepădat înaintea lor de acei florini: el n-a fost tovarăș cu Anton. Deci, cum am știut așa v-am scris, altceva nu știm” (Gh. Ghibănescu, p. 15).

Pe 29 ianuarie 1503, în Arhivele Brașovului sunt înscrise mai multe prezențe vasluiene legate de comerțul principal al orașului, cel cu vite. În ce măsură vitele proveneau de pe moșia Vasluiului sau fuseseră cumpărate de negustorii de aici și vândute la Brașov este greu de precizat. Oricum, numărul lor mare denotă o prosperitate vasluienă, exprimând starea generală a Moldovei la sfârșitul domniei lui Ștefan cel Mare. Iată cum se prezintă lista scrisă în latină, din care am extras esențialul (numele adaptat și real, numărul de vite):

Andrica (Andrei) din Vaslui	are	12	boi,	12	vaci
Sthan (Stan)	– ” –	12	boi,	16	vaci
Demether (Dumitru)	– ” –	16	boi,	20	vaci
Nigricea (Negruț)	– ” –	8	boi,	12	vaci
Ieremia (-)	– ” –	15	boi,	6	vaci
Andrica (Andrei)	– ” –	31	boi,	13	vaci
Buda (-)	– ” –	28	boi,	36	vaci
Yon (Ion)	– ” –	7	boi,	12	vaci
Gaffryla (Gavrilă)	– ” –	48	boi,	16	vaci
Mansul (?)	– ” –	5	boi,	20	vaci
Philipp (Filip)	– ” –	5	boi,	23	vaci
Andrica (Andrei)	– ” –	0,	21	vaci	
Oprea (-)	– ” –	26	boi,	18	vaci
Gaffryl (Gavril)	– ” –	21	boi,	9	vaci

Alături de acești negustori înstăriți locuiau o mulțime de mici târgoveți care se ocupau și ei, în paralel, cu agricultura și comerțul. Pentru secolul al XV-lea avem câteva descoperiri

arheologice referitoare la aceștia: pe strada Călugăreni, cu ocazia construirii unui bloc, s-au descoperit două cuptoare de olar din secolul XV; pe dealul Paiu, la punctul Cetățuia, se află lucrări de zidărie neterminate, din aceeași perioadă; cu ocazia unor lucrări la gara Vaslui s-au descoperit numeroase monede de la Ștefan cel Mare (Ghenuță Coman, p. 253-258). Dar, trecând peste aceste vestigii, trebuie să admitem un număr important de meseriași implicați în construcția și întreținerea Curților Domnești, refăcute din temelie în perioada lui Ștefan cel Mare, apoi a ctitoriei sale, biserica cu hramul Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul.

Ca oraș domnesc Vasluiul a cunoscut prezențe străine, uneori de mare importanță, mult mai numeroase în preajma unor evenimente de importanță națională, de exemplu înainte de 1475; despre aceștia, în alt capitol.

Tot în legătură cu relația Vaslui-Brașov, o scrisoare a lui Basarab cel Tânăr sau Țepeluș. Acesta le scrie brașovenilor din Vaslui în legătură cu un om al său de încredere. Altă dată Vasluiul este destinația unei scrisori dramatice a panului Tricolici, căzut prizonier la munteni.

Încheiem, însușindu-ne concluziile autorilor „Cronicii Vasluiului”: „Astfel, Vasluiul a cunoscut pe parcursul vieții sale urbane ascendente în întregul secol XV o prosperitate deosebită, atingând apogeul existenței sale în vremea lui Ștefan cel Mare, marcat și prin noile construcții ale complexului medieval al Curților domnești, în preajma cărora să se înalțe în 1490, ctitoria sa, biserica Sf. Ioan Botezătorul”.

Bibliografie

- Andronic, Alexandru; Ciobanu, Mihai; Necula, Petru, *Cronica Vasluiului*, Publirom, 1999
- Coman, Ghenuță, *Statornicie, continuitate*, București, 1980
- Ghibănescu, Gh., *Surete și izvoade*, vol. XV, *Vasluiul. Studiu și documente*, Iași, 1926
- Ghiurcă, Manuela, *Orașul Vaslui. Origine și evoluție până în secolul XVII*, în „Carpica”, XXXIX, Bacău, 2010
- Neagoe, Manole, *Ștefan cel Mare și Sfânt, domn al Țării Moldovei*, Iași, 2010
- Pop, Ioan-Aurel, *Relații între Moldova și Transilvania în timpul lui Ștefan cel Mare* în vol. *Ștefan cel Mare și Sfânt. Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire Putna, 2003
- Papacostea, Șerban, *Ștefan cel Mare, domn al Moldovei (1457-1504)*, București, 2003

Acțiunile Regimentului Cantemir în vremea răscoalei din 1907

- urmare din pagina 1 -

Răscoala pornește din nordul Moldovei,¹ Corpul 4 armată fiind primul care reacționează trimițând trupe pentru înăbușirea ei, și anume pe 26 februarie Regimentul Ștefan cel Mare nr.13.² Nereușindu-se sunt trimise în următoarele 2 zile și alte trupe, pentru ca pe 28 februarie să fie convocați primii rezerviști.³ Situația escaladează progresiv, pe 4 martie Ministerul de Război ordonând convocarea tuturor rezerviștilor de pe cuprinsul Corpului 4 de armată, pe 5 sunt trimise în ajutor Regimentele 6 Roșiori, 10 Putna și Batalionul 9 Vânători, iar pe 6 martie Regimentul Prahova nr.7.⁴ În timp ce răscoala era reprimată în Moldova, în sudul țării atingea punctul culminant, fapt care duce la transferuri de trupe ale Corpului 4 armată în Muntenia și Oltenia.

Regimentul Cantemir primește inițial ordinul de a pleca la Iași pentru a ajuta la restabilirea situației de acolo, dar este revocat chiar în aceeași zi, 4 martie, considerându-se că situația din județele Tutova și Vaslui era tensionată putând oricând escalada. A doua zi este dat ordinul de convocare a rezerviștilor,⁵ efectivele regimentului ajungând la 3800 de soldați.⁶

Primele acțiuni sunt în zilele de 6 și 7 martie, în județele Vaslui și Tutova: batalionul al doilea, 450 de oameni, este trimis la Vaslui pe 6, și întărit o zi mai târziu cu încă 600 de oameni, din care 375 luați din primul batalion al regimentului;⁷ tot pe 7 este trimis un detașament de 120 de oameni la Ivești, jud.Tecuci, de unde se întoarce o zi mai târziu.⁸ Pe 10 martie se produce o altă dislocare majoră de forțe: 90 de soldați, comandați de locotenentul Antoniu Ioan, la Costești, jud.Tutova,⁹ 250 de soldați de la companiile

1 și 2 la Codăești, jud.Vaslui, 80 de ostași la Ghidigeni, 70 de oameni la Murgeni și alți 70 la Puești.¹⁰ La Ghidigeni și Costești este nevoie de forțe suplimentare, trimise în data de 11 martie (un detașament condus de locotenentul Antoniu, reîntors de la Costești) și respectiv, în data de 13 martie (200 de oameni conduși de căpitanul Pascu Ioan). La Costești a existat o situație specială: primul detașament trimis pe 10 se întoarce pe 11 considerând satul pacificat; situația devine din nou tensionată necesitând trimiterea unor forțe mai ample în data de 13. Ultimile detașamente sunt trimise pe 13 la Târgu Plopana, jud.Bacău, 140 de oameni, și la Murgeni și Epureni, 80 de oameni,¹¹ în timp ce restul regimentului este cantonat în Bârlad și împrejurimi.

Pe 15 martie regimentul primește ordin pentru deplasare, cu tot efectivul, la Craiova. Sunt rechemate toate detașamentele, este rechemat și batalionul al doilea de la Vaslui, și pe data de 17 martie primele trupe ajung la Balș și Craiova. Batalionul al doilea și compania a zecea din batalionul al treilea rămân până la urmă la Vaslui, restul trupelor fiind rapid dislocate în zona Craiovei. Batalionul unu este trimis la: Băilești, 260 de oameni - căpitanul Miculescu, pe direcția Caracal, 290 de soldați - locotenentul Vasiliu, pe direcția Amaradia, 306 ostași - căpitanul Fotino, pe direcția Balta Verde, Gloduri, 306 de oameni - căpitanul Niță, iar 100 de oameni, ceea ce rămăseseră, sunt trimiși la Vulpeni și Murgași, jud.Romanați.¹² Pe data de 24 martie se adună la bază batalionul unu în orașul Craiova, iar batalionul trei în orașul Balș. Batalionul unu a primit ca sarcina supravegherea zonei Amaradia, este mutat pe 31 martie la Băilești, unde va staționa până la 1 mai, în timp ce batalionul trei supraveghea nordul județului Romanați.¹³ Tot pentru supraveghere este chemat și batalionul al doilea de la Vaslui la Segarcea, unde va staționa până la 20 aprilie când va fi retras la Craiova.

Activitatea Regimentului Cantemir se încadrează în acțiunile generale ale armatei române, el participând la înăbușirea răscoalei din 5 județe: Tutova, Tecuci, Iași, Dolj și Romanați.

1 Vezi și Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răscolat țărani*, București, 1907, p.611-613

2 *Armata română și răscoala din 1907. Documente*, București, 2007, ediție îngrijită de Florin Șperlea, Lucian Drăghici, Manuel Stănescu, p.34

3 *Ibidem*, p.34

4 *Ibidem*, p.35

5 *Ibidem*, p.40

6 *Ibidem*

7 Comandant locotenent Miltiade Mironescu de la primul batalion, *Ibidem*, p.40

8 *Ibidem*

9 Reîntors a doua zi

10 *Ibidem*, p.41

11 *Ibidem*

12 *Ibidem*, p.42

13 *Ibidem*, p.43

Cazarma Regimentului „Cantemir” Bârlad

File din istoria învățământului vasluian până la 1918

- urmare din pagina 1 -

105 de elevi. Cea de-a doua școală primară evreiască care a funcționat în Bârlad a fost pentru fete și a fost înființată în anul școlar 1898-1899, ori ceva mai târziu, sub numele "Baroneasa de Hirsch", ulterior, lundu-și numele după un cuplu de binefăcători: „Leizer și Ghizele Kaufmann”, după opinia publicistului Paul Zahariuc.²³ Este știut faptul că minoritatea evreiască pune un accent deosebit pe învățământ, considerat a fi, probabil, unica șansă de a accede în posturi permise de către autoritățile românești ale vremii. Secretariatul general al Comitetului de cultură al israeliților români de la București se interesa deseori de situația școlilor evreiești din Bârlad. Desigur, și aceste școli au fost monitorizate de Inspectoratul Școlar al Județului Tutova, informații interesante, dar sporadice, lăsându-ne inspectorul Nicolae Popovici în anii treizeci ai secolului trecut asupra Școlii evreiești de fete²⁴.

Condițiile materiale precare, insuficiența manualelor școlare și a materialului didactic, exigențele mari făceau ca din numărul de elevi înscriși în clasa I puțini să termine clasa a IV-a.

În viața spirituală a Bârladului, are loc un eveniment deosebit la 15 februarie 1867 și anume înființarea filialei Bârlad a "Societății pentru învățătura poporului român". La puțin timp, Comitetul de inspecție din Bârlad a propus întemeierea, pe cheltuielă particulară, a Școlii normale de băieți, la 29 noiembrie 1870. A fost cea mai importantă realizare a Societății care venea cu mult înaintea inițiativei statului. Timp de patru ani școala nu a fost subvenționată de stat, profesorii de la Liceul "Codreanu", predând în mod gratuit. Primul director fost ardeleanul Ioan Popescu, care va deveni și președinte al filialei Societății din Bârlad. În acești ani s-au înființat peste 30 de școli sătești în județul Tutova, la care s-a adăugat și prima promoție de învățători în 1874, ceea ce a făcut ca numărul acestor școli să fie de 73²⁵.

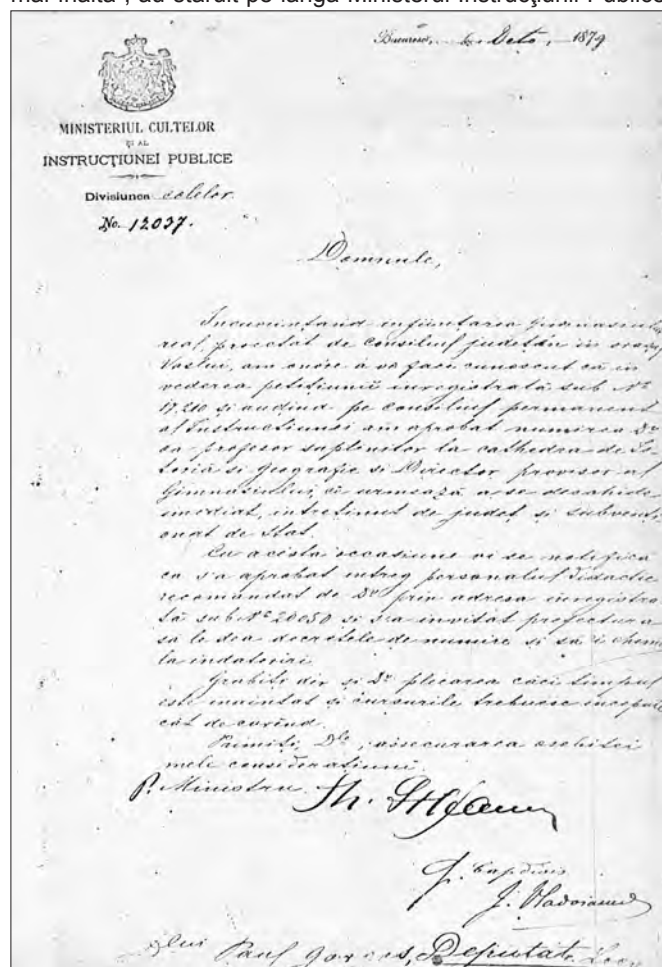
În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, datorită stării de înapoiere economică, învățământul din județul Vaslui trece din punct de vedere al condițiilor materiale, printr-o perioadă destul de grea. Marele poet Mihai Eminescu, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, în anii 1875-1876, nota: „Impresia generală care mi-au făcut-o școlile rurale din acest județ (Vaslui n.n.) a fost rea. Pretutindeni frecvența mică și incuria administrativă mare, pretutindeni sărăcia muncitorului agricol, mortalitatea înspăimântătoare, greutățile publice și angajamentele de muncă născute din aceste greutăți aproape insuportabile. Atât mediul social, cât și administrația fac școala să fie aproape un lucru de prisos ...

Școala va fi bună, când popa va fi bun, darea mică, subprefecții oameni care să știe administrație, finanțe și economie politică, învățătorii pedagogi, pe când va fi și școala școală, statul, stat și omul – om, precum e în toată lumea, iar nu ca la noi – adică, ca la nimeni²⁶.

Din rapoartele întocmite, se poate spune că, până la Spiru Haret, Mihai Eminescu se dovedește a fi mîntea cea mai cuprinzătoare în problemele învățământului modern european. Imediat după numirea sa, organizează la Vaslui în perioada 10-30 august 1875 o conferință cu toți învățătorii pe teme de metodologie didactică, avându-se în vedere nivelul scăzut profesional și metodic al cadrelor didactice care predau în școli. Într-un timp scurt marele poet Eminescu inspectează un număr mare de școli din județul Vaslui: Școala primară de băieți și cea de fete din Vaslui, școlile din Șurănești, Țibănești, Tanacu, Munteni de Jos, Dumești, Telejna, Zăpodeni, Butucărie, Laza, Hârșova, Poienești, Florești, Reditu, Brodoc,

Pușcași, Bălteni, Mărășeni, Rafaila, Delești, Bălești, Bârzești, Codăiești, Gârceni, Lipovăț. Constatările critice făcute de Mihai Eminescu, precum și rapoartele adresate Ministerului Instrucțiuni Publice, deschid conflictele cu autoritățile și la 4 iulie 1876, ministrul G. Chițu, aducea la cunoștință demiterea sa.

În 1879, la doi ani după Războiul de Independență, cetățenii orașului Vaslui în frunte cu prefectul județului și primarul urbei, „simțind nevoia unei școli de cultură generală mai înaltă”, au stăruit pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice,

Actul de înființare al Gimnaziului - 1879

să înființeze un gimnaziu. Ministrul Școalelor de atunci a arătat multă bunăvoință, dar n-a putut să o sprijine din lipsă de fonduri. A încurajat însă inițiativa particulară acordând o subvenție de 5 mii de lei pentru acest an. La această sumă prefectura județului a mai adăugat încă 5 mii lei ca subvenție și astfel a luat ființă în 1879 gimnaziul care și-a deschis cursurile la 15 octombrie.

Erau înscriși 12 elevi și disciplinele prevăzute în programe erau predate de următorii profesori:

- P. Gorgos - director și profesor de Istorie-Geografie
- Th. Motaș - pentru Matematică și Naturale
- Preotul Galerie - Religie și Muzică
- D. Cotta - pentru Română și Germană
- C. Albineț - Franceză și Gimnastică
- Inginer P. Vojen - pentru Desen și Caligrafie

Cheltuielile de început au fost mari datorită faptului că Ministerul nu a inclus școala în buget, s-a hotărât închiderea ei

la 30 aprilie 1880, cu speranța că în anul viitor se va reînființa, dar acest fapt nu s-a realizat decât 11 ani mai târziu²⁷.

Prin urmare, afirmarea învățământului în orașul și județul Vaslui s-a făcut lent, concomitent cu procesul de modernizare a altor instituții ale statului din secolul al XIX-lea.

Desigur, pe linia afirmării învățământului în zonă se înscrie înființarea Liceului Pedagogic din Bârlad la 29 noiembrie 1870, (de la 1 septembrie 2013, se numește Ioan Popescu, n.n.). Este una din cele mai vechi școli pedagogice din țară, după școlile normale din Iași (1855), București (1867), Ploiești (1868) și Focșani (1870). Primul director a fost ardeleanul Ioan Popescu. De-a lungul vremii va forma numeroase generații de învățători și educatori pentru învățământul vasluian și nu numai. Dintre profesorii care s-au remarcat de-a lungul vremii o contribuție deosebită a avut-o, Ioan Popescu, inițiatorul și sufletul acestei instituții, directorul ei timp de un sfert de veac. S-au distins apoi, C.V. Slobozeanu, profesor de științele naturii, director în 1877, Solomon Haliță, profesor de pedagogie și director în 1888, Radu Radoveanu, profesor de limba română, director între anii 1889-1900, 1907-1911, Vasile Borgovan, profesor de de limba română, director între 1900-1902, Gavrilă Onișor, profesor de geografie și director între 1902-1903, Dumitru Mironescu, profesor de limba latină și director în mai multe rânduri, Grigorie Patriciu, profesor de pedagogie și director în anii 1905-1907, Paul Constantinescu profesor de limba română și director în două rânduri, 1911-1912 și 1918-1922. Amintim, de asemenea, pe profesorii Lascăr Herjescu, Oscar Hinche și nu, în ultimul rând, pe cunoscutul profesor de istorie, Gh. Constantinescu Râmniceanu.²⁸

În 1884 statul întreținea opt licee, printre care și Liceul Codreanu din Bârlad. Totodată, la Vaslui iau ființă noi unități școlare: o școală gimnazială în 1879, Școala primară nr.2 de băieți (februarie 1887), Școala primară de fete nr. 2 (1889), Gimnaziul „M. Kogălniceanu” (1890), Școala profesională de fete (1889). La Huși s-au înființat treptat următoarele unități de învățământ: Școala nr.2 de băieți (1861), Școala nr. 3 de băieți (1867), Școala nr.1 de fete (1859), Școala nr. 2 de fete (1867), Gimnaziul „Anastase Panu” (1889)²⁹.

După Unirea Principatelor se desființează Epitropiile școlilor, iar controlul învățământului trecea în sarcina Revizoratelor Școlare formate odată cu județele țării. Revizoratul școlar al județului Iași avea în subordine și școlile din județul Vaslui. Documentele menționează că la Iași în 1875 erau revizori școlari Alexandru Vasiliu și Nicolae Erbiceanu, iar puțin mai târziu au fost în ordine : A. Agura, Mihail Eminescu și Ion Dârzeu.

Revizorul școlar avea numeroase atribuții, din care menționăm câteva : numirea și transferul învățătorilor, controlul procesului didactic, asigurarea unei legături cu prefectii pentru realizarea condițiilor materiale, perfecționarea învățătorilor prin cursuri pedagogice, întocmirea de procese-verbale de inspecție și a unor rapoarte despre starea învățământului din zonă care se înaintau Ministerului Instrucțiunii Publice. Exista și un inspector general pentru mai multe județe. În anul 1865, primul inspector pentru județele Fălciu, Bacău, Covurlui, Vaslui și Tutova a fost Ștefan Botezatu. Se cunoaște că acest inspector a fost ultimul ispravnic și primul prefect al județului Fălciu.³⁰

Înființarea Liceului Mihail Kogălniceanu în 1890 se datorează inițiativei unui grup de cetățeni, în frunte cu prefectul de atunci, D.S. Donici. Această instituție a funcționat mai întâi ca gimnaziu până în 1925 și poartă numele renumitului om politic din secolul al XIX-lea, M.Kogălniceanu, ca un omagiu adus acestuia care în 1880 apără pe târgoveții orașului într-un proces cu proprietăreașă Elena Șubin, ce avea ca moșie și vatra târgului Vaslui. La început școala avea un număr de 60 de elevi și doi profesori. Ștefan Severin a fost primul director, iar C. Calmuschi, dirigintele clasei. Acesta din urmă,

era absolvent al Facultății de Litere din București și, student fiind, a participat la înmormântarea marelui poet național, M. Eminescu. Primul elev înscris în registrul matricol din anul școlar 1890-1891 a fost Vasile Agarici, născut în orașul Vaslui, plasa Stemnic la 28 ianuarie 1877.³¹ Noul local al școlii a fost inaugurat la 1 septembrie 1893, în prezența regelui Carol I și a oficialităților locale.

Uniforma de vară a elevilor era confecționată din material cenușiu, bluza creată la spate și cu gulerul întors. Chipiul era din postav alb sau gălbui. Prin anii 1911-1912 se formează în școală organizația „micilor dorobanți” care aveau aceeași uniformă cu cei de la 1877. Mai târziu, educația națională și cetățenească a elevilor se va realiza prin organizațiile de *cercetași și străjeri*.

Liceul a fost o instituție de reper nu numai pentru orașul Vaslui, ci și pentru întreaga dezvoltare a învățământului și culturii românești. Această școală se înscrie în tradiția unităților de învățământ de prestigiu ale țării. Intențiile generoase ale întemeietorilor vor prinde viață prin strădaniile a generații de elevi și profesori, într-o atmosferă aparte, cunoscută sub numele de „*spiritul LMK*”.

În perioada interbelică, dascălii școlii plămădiți pentru a lumina satul românesc se remarcă la numeroasele activități culturale-artistice, șezători și excursii tematice cu elevii, desfășurate la nivel local și județean. În anii celui de-al doilea război mondial clădirile orașului, inclusiv cea a liceului, au fost în mare parte distruse de bombardamentele din vara anului 1944, iar în anii următori școala și întreg județul a fost afectat de foametea cumplită din anii 1946-1947.

Acest liceu a dat mari personalități în cultura românească, dintre care amintim: academicienii Gh. Vrânceanu, Grigore Moisil, Viorel Barbu (matematică), Constantin Motaș (botanică), Macarovici Nicolae (geologie), Macarovici Constantin (chimie), George Mironescu (drept și fost prim –ministru al României), Costin Murgescu (economie), Constantin Moisil (istorie), actorii : Constantin Tănase, Ștefan Ciobotărașu, Aglae Pruteanu, generalul Constantin Antip- primul director al revistei Magazin istoric, Ion Hurdubaie, primul șef al Interpolului român, poetul Ion Adam, istoricul Costantin Cihodaru, medicii Petre Brânzei, Gh. Târnoaveanu, geograful AL. Savu³² etc.

Lgea învățământului primar din 31 mai 1893, revizuită și completată de Legea Spiru Haret din 23 martie 1898, s-a aplicat în țara noastră pe o perioadă de 25 de ani, cu influențe pozitive timp de 50 de ani. În această perioadă s-a extins considerabil rețeaua de școli primare în fiecare comună, s-au construit localuri de școală “*tip Spiru Haret*” (2-4 săli de clasă, cu ferestre mari încadrate de cărămidă roșie), s-au înființat școli secundare (gimnazii și licee) în fiecare județ, s-a extins rețeaua învățământului profesional și s-au înființat școli de meserii și Școli normale în reședințele de județ ale Regatului român. Printre noile unități de învățământ înființate la cumpăna dintre secolul XIX și XX, menționăm la Vaslui: Școala nr. 2 de băieți (1898), Școala profesională de fete, înființată tot în 1898, Școala inferioară de meserii (1904), Școala normală de băieți “*Ștefan cel Mare*” (1919).

La Bârlad, centrul administrativ al județului Tutova, s-au înființat următoarele unități de învățământ: Școala primară de fete nr. 3, Școala primară de băieți (1896), Școala profesională de fete “*Nicolae Roșca Codreanu*” (1880). Învățământul preșcolar a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea prin înființarea primelor “*grădini de copii*” favorite de legislația școlară din 1893 și de cea inițiată de Spiru Haret. Ele vor fi mai numeroase la începutul secolului XX în această parte de țară. Prima grădiniță publică de copii a fost înființată la Bârlad prin contribuția inimosului institutor Ștefan Crăiescu care a donat în 1913 casa sa din strada I.L.Caragiale nr.3, cu un teren de 700 de pătrați pentru înființarea unei grădini de copii. În acest

sens s-a constituit un comitet care a înștiințat Ministerul Instrucțiunii și Cultelor despre donația făcută³³.

La Huși, orașul reședință a județului Fălciu, s-au înființat : Liceul de agricultură și viticultură " D. Cantemir", în 1908, Școala normală de băieți în 1919, Școala de meserii " Ion Corivan", iar „Liceul "Cuza Vodă" s-a întemeiat în 1918³⁴.

Ca urmare a aplicării Legii din 1893, se trece la recenzarea copiilor de vârstă școlară și la dotarea școlilor din mediul rural. Pentru dotarea școlilor se foloseau fonduri din bugetul comunelor, din sumele repartizate de Ministerul Instrucțiunii Publice și din veniturile realizate de pe loturile școlilor. Astfel, pentru județul Vaslui, Ministerul a repartizat suma de 2311 lei. În urma recensământului copiilor de vârstă școlară din acea perioadă, în județul Vaslui din 241 de cătune doar 58 aveau școli primare, iar din acestea 53 aveau un singur învățător calificat, care preda la clase simultane. În anul școlar 1893-1894 au fost cuprinși 3007 elevi, frecvența școlară era de de 2370 băieți și 935 de fete. Se înregistra un număr de 467 elevi neșcolarizați. Din cauza lipsei spațiului de școlarizare se învăța în două schimburi . Numai cinci școli aveau câte doi învățători.³⁵

Legea Învățământului din 1898 stipula ca școlile să fie conduse de directori competenți și de consiliile școlare, toate aflate sub controlul inspectorilor școlari.

Marele om de cultură *Spiru Haret*, ministru al Instrucțiunii Publice timp de 13 ani a reorganizat învățământul pe baze moderne și, pentru prima dată, sunt precizate clar rolul inspectoratelor școlare și al inspectorilor școlari. Serviciul Inspectoratului pentru Învățământul Primar și Normal-Primar Public avea următoarea componență:

Un inspector general al învățământului primar și normal-primar

Inspectori de cicumscriptie

Doi revizori școlari care vor fi cel puțin unul din fiecare județ, plus unul pentru capitală.

Subrevizori școlari care vor fi cel puțin unul din fiecare județ, plus unul pentru capitală. Ei vor fi instruiți după necesitățile serviciului³⁶.

În articolul 48 al Legii lui Spiru Haret erau prevăzute atribuțiile inspectorului general, faptul că acesta inspectează toate instituțiile de învățământ public și dă instrucțiuni adecvate autorităților școlare, inspectorilor, revizorilor și subrevizorilor. Aceștia din urmă pun la dispoziția sa toate documentele și rapoartele de care ar avea nevoie. În continuare, la art. 51 sunt precizate condițiile de numire a revizorilor școlari: " nimeni nu poate fi numit revizor dacă nu este sau a fost membru al corpului didactic primar urban, absolvent al unei școli normale, al unui liceu sau seminar superior și nu are un stagiu de cel puțin patru ani în cadrul corpului didactic de la institutor în sus. Revizorii vor putea fi recrutați din absolvenții Facultăților de Litere și Științe din Regat sau străinătate și care au urmat cursurile unui seminar pedagogic".³⁷ Inspectorul general al învățământului primar și secundar se va recruta din foștii sau actualii profesori de la Universitate. Astfel, pentru perioada de după 1893 este remarcabilă activitatea inspectorului general Ion Mitru, originar din Vaslui și a lui Victor Dumitriu, revizor al județului Vaslui în 1901.³⁸ O altă personalitate a învățământului orginară de pe meleagurile vasluiene a fost și Constantin I. Dumitrescu, profesor la Liceul "Gh. Roșca Codreanu" din Bârlad care a ajuns inspector general al învățământului începând cu 1882.

Modelul Spiru Haret în școală

La sfârșitul anului trecut, pe 17 decembrie 2012, s-au împlinit o sută de ani de la moartea marelui reformator al învățământului românesc, Spiru Haret, apostol al conștiinței naționale de la cumpăna secolului XIX și începutul veacului

următor. Această personalitate marcantă a științei și culturii naționale este, în mare măsură, pe nedrept uitată în zilele noastre.

S-a născut la 15 februarie 1851, la Iași. Studiile le-a facut la Dorohoi, Iași și București. În 1862 intră ca bursier, la liceul Sf. Sava, fiind copil sărac, dar foarte dotat pentru carte³⁹. În decembrie 1870, deși era student obține prin concurs catedra de matematică la Seminarul central. După un an a renunțat la catedră și continuă studiile la Universitate. Își ia licența în 1874, la 23 de ani. Se înscrie la concursul de burse instituit de Titu Maiorescu. Reușeste și pleacă pentru doi ani la Paris. În « *orașul lumină* » a trecut din nou licența în matematică și fizică, iar doi ani mai târziu, își ia doctoratul la Universitatea din Sorbona, din capitala Franței, cu teza "*Despre invariabilitatea marilor axe ale orbitelor planetare*", ducând mai departe cercetările în astronomie ale lui Laplace și Loius de Lagrange. În 1885 teza de doctorat al lui Haret e republicată în Analele Observatorului Astronomic din Paris. Târziu, în 1976, cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la nașterea lui Spiru Haret, un crater de pe Lună, a primit numele său.

Spiru Haret putea să ramână cadru didactic universitar în Franța. A preferat să revină în țară, unde devine profesor încă din 1878, în urma unui strălucit concurs de geometrie analitică la Școala de Poduri și Șosele (Universitatea Politehnică de azi, din București -n.n.) . Profesează până în 1910, când se pensionează și până la moarte, ține prelegeri de popularizare a cunoștințelor științifice.

Marile realizări ale lui Haret nu sunt totuși, în știință. El și-a părăsit aproape creația de specialitate, care putea fi atât de bogată, după aceste remarcabile începuturi, pentru a se pune "la dispoziția neamului țării căruia îi aparținea". Geniul său creator se remarcă în domeniul educației. Încă din 1879 Ministerul Cultelor și Instrucțiunii începe să-l solicite. Inspectează școli și face rapoarte, prezidează comisii de examinare. În 1882 e numit membru în Consiliul Permanent de Instrucție. În 1883, P.S. Aurelian îl numește inspector al școlilor. Îl cunoaște foarte bine pe D.A. Sturdza de la Academia Română, Spiru Haret devenind membru corespondent al acestui înalt for științific încă din 1879. Un om cu care se înțelege de la început.⁴⁰ În 1885, D.A. Sturza, ajungând ministru la Culte și Instrucție Publică, îl cheamă pe Haret ca secretar general al ministrului (Haret tocmai publicase, cu câteva luni înainte, un Raport asupra stării școlilor, foarte curajos și documentat în susținerea opiniiilor). Cu Haret lângă el, Sturdza încearcă reorganizarea învățământului, după ce mai înainte, pe același teren, eșuaseră P.P. Carp, Titu Maiorescu și V.A. Urechia.

Ministru de trei ori în guvernele liberale conduse de D. A. Strurdza, Spiru Haret a avut posibilitatea să-și pună în aplicare legile și proiectele, exemplu, rar în România, de atunci și de azi. El s-a devotat cu totul școlii și a avut marea înțelepciune de a ști să obțină sprijinul marilor oameni de cultură ai epocii, pentru a-și trece realizările. A fost un adevărat apostol al neamului, dar fără să facă vreodată caz de misiunea sa. Datorită însușirilor sale, a știut să-și găsească colaboratori admirabili și să fie neconținut înconjurat de încrederea lor. În guvern era stimat și prețuit de toți colegii. Nu refuza niciodată un serviciu și era de o rară modestie.

O asemenea personalitate complexă, a avut pe lângă admiratori, desigur și dușmani, dintre care menționăm pe istoricul și editorul de izvoare, Gh. Ghibănescu, care îl numea "Sbirul" Haret. Amintirile legate de acest om al școlii sunt emoționante. Prin opera sa, dar și prin felul de a fi, Spiru Haret a creat un adevărat curent, haretismul. Esența lui a constă în introducerea factorului cultural și economic în rîndurile țărânimii, servindu-se pentru acest deziderat, în primul rând de învățători. Metodele folosite de Haret nu sunt extraordinare. Sunt luate din arsenalul vremii. Dar a știut să le promoveze cu mare consecvență și înaltă cunoaștere a firii omenești. Iată, de

pildă, spre deosebire de alți oameni politici ai vremii, Spiru Haret întreține o bogată corespondență. A avut ideea să răspundă fiecărui învățător care se adresa direct acestuia. Răspundea cu *“domnule învățător”* și se încheia invariabil cu *“al dumitale devotat ministru”*. E lesne de înțeles ce simțea învățătorul căruia i se adresa astfel. Îi dădea impresia clară că e un om util societății. De altminteri, Spiru Haret considera că dacă preotul are locuința lângă biserică, iar ofițerul lângă cazarmă și învățătorul trebuia să aibă locuința în apropierea școlii. Nu căuta admirație, ci eficiență. Spiru Haret a dat demnitățile de care avea nevoie învățătorilor, într-o vreme în care acesta era bănuțat a fi instigatorul țăranilor. N. Iorga l-a numit pe Haret *“omul de bine al școlii”*, iar N. Grigorescu sublinia faptul că Spiru Haret *“vroia să așeze pe țărani în rândul oamenilor”*.

Marele om de cultură a transformat învățătorii în frunțașii satului, alături de proți și notari. Pentru a da învățătorilor o pregătire adecvată, Haret reorganizează școlile normale. Introduce în planul de învățământ lucrările practice agricole prin care *“învățătorul să păstreze iubirea pământului și deprinderea de a-l lucra”*⁴¹. În 1903, perioada de studiu la Școala Normală se mărește de la 5 la 6 ani, ceea ce a dus la o schimbare importantă a programelor în vederea unui *“învățământ practic pentru viață, potrivit nevoilor social-economice și aspirațiilor noastre naționale”*⁴². Nevoia de informare a învățătorilor duce la crearea Bibliotecii pedagogice în cadrul căreia se tipăresc cărți prin Casa Școalelor.

Examenul de capacitate al dascălilor este reorganizat, înlocuindu-se probele teoretice cu cele practice, iar prestigiul învățătorilor a sporit prin activitatea lor în cadrul bancilor populare și al cooperativelor sătești. Din 1900 învățătorii își țineau periodic congresul lor, unde discutau chestiuni importante ale școlii. La toate Congresele, Spiru Haret era nelipsit și își nota în carnetul său orice idee bună care putea fi luată în seamă. Se declara colaboratorul învățătorilor și nu șeful lor. Li s-a oferit învățătorilor posibilitatea să se considere nu doar simpli slujbași ai statului, ci să fie elementele cele mai active ale comunităților în mijlocul cărora trăiau⁴³.

După absolvire învățătorii erau chemați la conferințe județene, la cercuri culturale și la congrese pe țară. Tot Haret a inițiat excursiile de vacanță, pentru ca slujbașii școlilor să-și cunoască țara și să vorbească elevilor despre ea. Unii dintre ei au lăsat pe hârtie impresiile lor.

Multe inițiative din viața românească a vremii au plecat de la Spiru Haret. El este cel care a înființat grădinițele de copii în România, cele dintâi deschizându-și porțile la 1 decembrie 1897. În anul următor a inițiat o reformă a învățământului secundar și superior care cuprindea trei secțiuni ale claselor V-VIII, clasică, modernă și reală. A instituit certificatul de Bacalaureat și a stimulat utilizarea metodelor moderne în învățământ. A înființat Direcția Monumentelor Istorice și în 1904 a organizat acțiuni comemorative prilejuite de împlinirea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Ca ministru a cumpărat întreaga ediție a a cărții *Viața lui Ștefan cel Mare* scrisă de N. Iorga pe care le-a dăruit românilor bucovineni de la Cernăuți, iar restul le-a dat gratuit învățătorilor și preoților. În timpul ministeriatului său s-au construit peste 2.400 de școli în stilul caracteristic.

Haret încurajează editarea de cursuri didactice și cărți școlare pentru toate materiile de învățământ. Nu erau toate bune, dar ele au contribuit la așezarea învățământului pe o temelie științifică. Pentru a pune capăt comerțului de cărți școlare a oficializat manualele didactice de curs primar. El nu a mai admis decât un singur abecedar și o singură carte de lectură. Vândute la un preț stabilit de minister, fondurile adunate au fost folosite pentru ajutorarea copiilor săraci cu cărți și rechizite.

Constantin Brâncuși care l-a cunoscut personal pe Spiru Haret, fiind solicitat să facă o machetă pentru statuia acestuia, a prezentat o simplă fântână. Pentru el așa fusese Haret, *un izvor de apă vie*. Așa a fost, într-adevar, pentru nația lui: un izvor dătător de viață și spirit cultural. La împlinirea celor șizeci de ani, în anul 1911, i s-a dedicat un volum omagial intitulat *Lui Spiru Haret-“Ale tale dintru ale tale”*. A fost prețuit ca savant și în străinătate, fiind acordate înalte distincții, precum *“Coroana Italiei”* în 1903 și medalia franceză *“Legiunea de Onoare”*⁴⁴.

Așadar, inițiativele și realizările remarcabile ale lui Spiru Haret, i-au creat aureola de cel mai popular ministru și patriot pe care l-a avut vreodată școala românească din toate timpurile care, după modesta noastră opinie, a fost meritată pe deplin.

Prin intermediul revizoratelor școlare, ministerul a introdus conferințele profesionale pentru cadrele didactice în scopul pregătirii metodice și profesionale. Având în vedere și unele revendicări materiale, cadrele didactice au simțit nevoia să se organizeze cât mai bine. Astfel, s-a creat *“Asociația cadrelor didactice”* care, din 1878, s-a transformat în *“Societatea corpului didactic”*. Societatea avea în vedere ca prin reuniunea tuturor cadrelor didactice să poată *“să-și mărească activitatea prin scrieri, prin dezbaterile științifice și pedagogice, să-și formuleze părerile și dorințele în ce privește instruirea”*⁴⁵. Trebuie menționat faptul că în ziua de 27 aprilie 1886, în prezența ministrului Instrucțiunii Publice, Dimitrie A. Sturza și a secretarului general, Spiru Haret, s-a inaugurat la Bârlad clădirea nouă a Colegiului Codreanu. Dovadă a prețurii și prestigiului de care bucura Liceul *“Codreanu”* din Bârlad, în Consiliul general al Ministerului Instrucțiunii Publice au fost cooptați, la 30 septembrie 1898, doi profesori bărlădeni, Grigore Negură și Vasile Simionov, iar mai târziu, Spiru Haret numește ca inspector general al învățământului primar tot un bărlădean, pe Solomon Haliță, profesor la Școala Normală din Bârlad, iar ca secretar pe D.A. Teodoru⁴⁶.

Pe linia dezvoltării învățământului în fostul județ Fălciu se înscrie și înființarea Colegiului Agricol „D. Cantemir din Huși” în 1908 ca urmare a hotărârii luate în cadrul primului Congres Viticol Județean din România ce s-a desfășurat la Huși la 7 decembrie 1897. Întemierea școlii a fost sprijinită de Spiru Haret pe atunci ministru al instrucțiunii și de N. Gh. Lupu, senator și prefect al județului. La înființare s-a numit Școala de Viticultură și Dogărie, apoi Școala inferioară de Viticultură „D. Cantemir”. În 1925 se transformă în Școala Secundară de Viticultură, în 1947 devine Liceu Tehnic Viticol, iar în 1948, ca urmare a Reformei învățământului, se transformă în Școala Medie Tehnică Viticolă. Din 1955 școala trece printr-o perioadă mai grea devenind Școala Profesională și de Maiștri Viticultori, abia după 11 ani, în 1966, devine Liceu Agricol, iar din 1975 Liceu

Restitutio (9)

Fața 1		Fața 2	
8	1	2	7
5	4	3	6

Diavolul. Învrăjbitor al lumii.
După credințele poporului român
 de Tudor Pamfile, 128 p.

Prăşesc ei până la *achindii*, când se pun iarăş să-şi mai potolească foamea.

Povestea spune că nici amă cel sărac n'a mânca, până ce n'a rămas şi fără celalt ochiu.

Se gândeste amă fratele cel bogat, ce să facă cu orbul, cum să scape de el, ca nu cumvă să-l iea cinevă la roată pentru ochii lui frate-su.

Nu departe eră un pod mare peste o gărlă.

— Ahă,—zice hainul; i-am găsit leacul!

Şi-l umflă în spate şi-l duce de mi-l toarnă sub cel pod. — De-amă am scăpat de el, neputinciosul!—zice ist bogat,—că mă făcea de ruşine, calicul!

Da orbul n'a mai zis nimic de durerea ochilor, şi a rămas în întunericul nopţii, sub pustiul podului.

Pe la miez de noapte vin Dracii,—că ei cam acolò se adunau la taifas, nopşile.

— Măi, tu ce ai mai auzit,—întrebă Scaraoschi pe un cororat.

— Eu am auzit, întunecimea voastră, că este o fată de împărat căreia i s'au sfors ochii, şi nu vede de loc. A chellu-it împăratul mai toată averea şi nici c'a tămăduit-o; doar leacul nu-l ştie nimeni afară de mine. Da dacă ar luà rouă de pe lanul ista de grâu, înainte de răsăritul soarelui, şi va da pe la ochi, pe loc se tămădueste.

Da omul nostru cel orb, făcea cum face chiticul în baltă şi vitelul în vacă: una, că-i eră frică de necuraşi, şi alta că a înţeles el că spusa cornoratului celuia, are să fie cu leac.

Dracii şi-au mai ținut sfatul ior, apoi s'a făcut făcere sub pod, c'a rămas orbul singur.

N'a așipit de loc în noaptea acea, păcătosul ista, de bucurie, că aveà nădejde în sufletul său cel amărit, de cum a auzit vorba Demonului. Cum se făcu ziuă, orbul iese iute de sub pod, se fărâte cu greu până la lanul de grâu şi se spală cu rouă, după vorba Drăcuşorului. Ca din senin, ochii i se fac la loc, şi orbul nostru vede întâiu ca prin ciur, apoi ca prin sită şi la urmă vede bine, mai bine chiar de cum vedeà întâiu. Strânge apoi într'un şip câteva *chicuri* de rouă, şi întrebând din om în om, ajunge la împăratul cu felişcana oarbă.

— Luminate împărate, zice el, eu îs doffor bun. Dacă nu fi-oiu vindecă eu ăta, să-mi scofi ochii!

— Cum să-mi scot eu ochiul, măi nene? De ce mai sunt eu bun fără ochi?

Al mare:

—Nu şi nu! Scoate-ţi ochiul; altfel nu-ţi dau!

Se *perpelia* fratele al mic de foame, săracul, şi se sbătea ca un şarpe, când l-ai isbit cu măciuca 'n cap.

Dacă văzù el şi văzù, că nu-i chip a se lipi de fate-său, zise:

— Dacă mi-oiu scoate ochiul, nu mor. Rămân doar chior; da siut, aşă, barem frătesc! N'am ce face, trebue să potolesc pusfia asta de gură!

Îşi scoase ochiul şi numai după aceea primi d'ale gurii.

Ce să-i mai *înlihnescă* însă lui mâncarea? Că curgeà sângele şiroaie, de-i roşià şi dumaticatul, când îl bagà 'n gură. Îşi luară traistele şi plecară.

Până seara obărcăiră pe potecuşile pădurii şi din ea nu mai ieşiră. Bine, că şi pădurea eră mare, dar alta eră pricina; chiorul, oblojit la ochi, se şinea după frate-său, care în loc de a ieşi la lumină, coşigă tot rasna p'alte cărări. Li apucă noaptea tot în pădure.

Când *înmurgia*, şezură jos să cizeze, că de mult umblet, flămâziseră iarăş. Fratele al căinos la inimă s'apucă de mâncat, şi mai cu poşlă ca la prânz.

— Mai împrumută-mi, măi nene, şi mie ceva merinde,—zi-se al mic,—că fi le dau acasă îndoit.

— Poţi să mi le dai însutit. Dacă fi-e foame şi vrei să mânânci, scoate-ţi şi ochiul altalt, şi-ţi dau să bagi în tine, până ai crăpă.

— Bine, măi nene, chior mă văzuşi; acù vrei să mă vezi şi orb, căpătând la drumul al mare? Nu fi-e milă, dacă nu de mine, măcar de *criia* aia de copii, cari-mi rămân muritori de foame! Un câine n'ar face faşta asta!

Şi se rugă, şi se vâlcără, de-i plângeau de milă, până şi arborii pădurii.

Degeaba; inima lui frate-său rămase tot *s/eiu* de piatră! În cele din urmă, când foamea începù să rânjească fioros colşii la el, îşi zise:

— Rău o fi orb! Dar tot nu e ca mort!

Iar eu zic aşă: N'o fi nimic mai îngrozitor pe lumea asta, decât să te vezi la pietşte, a muri de foame!

— Bine nene, zise chiorul, fie și cum zici tu! Dar gândes-te-te, că Dumnezeu vede și o răsplăți vr'o dată pe fiecare după inima lui.

— Ehe, pân' la Dumnezeu... te omoară sfinții.

— Atunci dar, scoate-mi tu ochii-ăstălalți, că eu nu mai am curaj!

Nu isprăvise bine vorba, când căinele de frate-său se sco-toci degrabă în chimir, și cu briceagul scoase ochiul fratelui său, cum ai scoate dumneata sămburile dintr'o ghioacă de nucă.

Chiu! Vai! Ce era să mai facă? Rămase orb-buștean!

Când să plece, orbul se rugă cu cerul și cu pământul, să-l ducă și pe el de mână până acasă.

— Ba aia e vorbă, neică! Nu m'oi fi băgat la tine, argat cu simbrile!

— Du-mă, dacă nu, până la culare fântână, și lasă-mă a-colo, că vine lume să iea apă, și s'o îndură vr'unul să mă ducă până la căsuța mea.

— Bine, atâta lucru fi-oi face.

Il luă de mână și-l duse la fântână. Acolo a alături era un *bântău* (1). Pe orb, în loc să-l lase pe mal, lângă fântână, îl duse pe malul bântăului, și-l lasă, acolo, crezând că orbul o face cumvă și-o scăpă în baltă să se nece.

Norocul lui, cu niște blagoslovice de broaște, cari începură a ocăcăi de mama focului, puse par'că înadins de cineva... puterea lui Dumnezeu,—să-i dea de veste, precum că acolo-l e baltă, să se păzească. Alt-fel, cine știe? Poate că în nămolul de pe fundul bălții i-ar fi putrezit oasele.

Se urcă și el într'un copac, cu gând să măie acolo peste noapte.

Pe la miezul nopții, aude orbul un trosnet de biciu, de hă-ni pădurea.

Pe urmă auzi fel de fel de scânceli și *cherjăneli*.

Ce eră?

Bântăul ăsta era cubul Dracilor, iar cu biciul trosniă Sar-sailă, tartorul lor, când îi chemă la socoteală, să vadă ce isprăvi au făcut peste zi și să le dea de lucru pentru ziua următoare.

(1) Baltă adâncă, nămolosă pe fund.

— Ce lată, zise mireasa rușinoasă ca loale miresele, dacă vă place dumnevoastră, îmi place și mie!

— Dumnezeu să vă binecuvinteze, fii tatii!

Și s'așezară p'io petrecere, măi nene, de a mers vestea peste nouă mări și nouă țări. Nouă zile, lanț, a fînt nunta cu cheful ei.

Am fost și eu la nunta asta: mestecam prin oale și mai puneam câte-un găvan de sare. Când fu, la mîncare, sărma-lele sărate potroacă. Ii sare fîndăra împăratului; luă o săr-mă și svărrr... cu ea după mine. Noroc că nu m'ia lovii.

A nemerit pe ciobanul curții, un mocofan dela munte, drept sub bărbie și i s'a lipit sarmana de gât.

Și ci-că din ăla s'ar fi trăgând și până 'n ziua de azi *gusajii* dela munte!

Și 'ncălecai p'un fund de toבא.

Să nu credeți că ce v'am spus eu, e vorbă;

Vorba v'oiu spune-o altă dată,

Că asta fu... minciună încoronată! (1).

Povestirea a șaptea.

Cuprinsul povestirii de până aici.

Trăiau de mult doi fați. Unul avea avere mare, celalt eră de tot sărac, de n'avea nici ce mîncă, nici ce îmbracă.

Intr'o zi a lui Dumnezeu, fratele cel sărac vine la cel bogat și-i zice:

— Măi frate, eu oiu prăși la tine azi, numai să-mi dai mîncare.

— Bine,—zice cel bogat; te primesc bucurtos.

La vremea prînzului, femeia celui bogat leaduce de mîncare. Mînăncă cel bogat, da' istui sărac nu-i dă nimic. Bogatul se sătură de mîncare și săracul de foame.

— Măi frate, da cum ne-a fost vorba? —zice cel sărac.

— Știi ce bre,—zice istalalt? Dă să-ți scot un ochiu, și-ți dau să mînânci.

— Hai, scoate, numai dă-mi, că mor de foame!

Și a mîncat flămîndul nostru și s'a sculat iarăș la lucru; eră sătul acum, dar un ochiu în cap nu-l mai avea.

(1) *Calendarul revistei „Ion Creangă” pe 1912*, p. 108—173.

Dacă ajunge la băntău, face și el ca fratele-său: se urcă într'un copac.

Pe la miezul nopții, aude și el chiofe și vaiete; apoi trosnetul de biciu al lui Sarsailă, care-și chemă argații, să vadă ce isprăvi au făcut pe ziua ce trecuse.

— Eu n'am mai făcut nimic azi, pentru că orbul meu și-a căpătat vederi, pe urmă a mers de s'a împăcat cu fratele-său, al cu care eră în vrajbă.

— Și eu tot așa: am festelit-o de tot pe ziua de azi: fata împăratului și-a spălat bubele cu niște apă adusă d'un doftor, și aci, pe loc s'a tămăduit de ele!

Odată turbă de mânie Sarsailă. Incrunță din sprincene scrașni din dinți și când trosni din biciu, clocoți valea mai strașnic ca de bubuitura de tun... iar Dracii intrară în pământ de frică.

Cine a fost pe-aiaci de a auzit ce-am zis eu? Căutați-l și acū să mi-l scoateți din pământ, din iarbă verde! Altfel, la toți vă fac o scâldătoare de aghiazimă!

Incepură Dracii a scotoci. Caută 'n dreapta, caută'n stânga, până-l ochește un drac sus în tufan.

— Uite cine «ne-a făcut toporu'!» Pe el băieți!

Alt drac se și agață pe copac ca o pisică și cât ai clipi fu sus la el.

Il luă în cărcă, și când îl defe jos, murise pe jumătate.

Pe urmă... unde mi-ți începură Dracii, măi nenisorule, să-l târnuie, să-l întindă ca pe-o opincă scurtă și să-i cărăbănească toți la pumni în spate și după ceată! Lasă-i pe Draci, că știu ei cum să-și rădă de om! Iar când îl slăbiră împelițați, ce crezi că se mai alese de el? Eră mort de-al binelea!

Pe urmă îl luă Sarsailă d'un picior și... *buștubuc* cu el în băntău, să-l sature de bogăție!

*

Fratele al blajin la inimă își luă mătușa și pe ginerica și porni la cuscur' împăratul.

Când văzù fata așa mândrețe de flăcău voinic și frumos, odată se'mbujoră la față.

— E, fata tatii, zise împăratul, îți place băiatul ăsta pe care fi-l dăm noi de bărbat?

— Eu am făcut... cutare lucru.

— Eu am făcut... cutare lucru.

— Eu am fost la împăratul de am veghiat ca nu cumvă să se vindece fie-sa de *jăine/le* alea, pe cari le are de nouă ani!

— Eu am stai de capul ălor doi frați cari sunt în judecată, ca nu cumva să se împace. Cevă mai mult: așa de rău i-am învrăjbit, că fratele ăl mare a scos ochii ălui mic, lăsându-l orb.

— Bravo, băiete! Să trăiești! Tu ai făcut treabă pe ziua de azi.

Apoi, urmându-și vorba, adaoase cam în sine, însă nu loc mai încet, așa că auzi și orbul de sus, din copac:

— Ce lesne s'ar lecu orbul, dacă s'ar spăla pe ochi cu apă d'asta. Măcar și fata împăratului: ar fi destul să ude bubele tot cu apă de asta, și îndată i-ar pieri!

— Eu am fost în cutare loc, de am făcut... așa și pe dincolo...

Și așa fiecare Drac spuse năsbățiile ce făcuse în ziua aia. Mă rog: Draci goi! Și știți dumneavoastră: «Dracul nu face cruci și biserică, ci întinde numai curse și piedici!» Pe urmă se potoliră și încornorații, căci plecară fiecare pe la culcușurile lor.

Orbul nostru nu mai putea de bucurie, că-și aflase leacul. Ce somn eră să se mai lipească de el!

Hei, tocmai târziu, când începù să simtă dogoare 'n spate înfelese și el că acea dogoare nu poate veni decât dela soare, și că prin urmare, trebue să fie ziua.

Se dete jos, și... păș! păș! dibui binișor până ajunse în marginea băntăului. Se aplecă, luă apă 'n pumni, și când dete cu ea pe ochi... ce să vedeți dumneavoastră!

Minunea minunelor: odată îi veniră vederile la loc.

Veni la fântână, ingenunchiă la pământ și făcù câteva mă-tanii, în semn de mulțumire lui Dumnezeu, că-i ajutase să-și capete vederile. Pe urmă bău un căuș de apă din fântână.

Când eră gata să plece, zări o figvă pe mal, uitată de cinevă. «Mă miram în ce să ieau eu apă!» O umplù cu apă din balta Dracilor și porni drept spre curșile împărătești.

Când ajunsese la poarta palatului, începù a striga :

Eu sunt doffor iscusit.
Orice boală-am lecutit !

L-aude împăratul.

— La fă-te 'ncoa, doffore, să-ți văd și eu iscusința !
Uite am și eu o fată bolnavă.

De nouă ani, ea din pat nu s'a mai sculat. Și toată pricina sunt niște afurisite de bube. Când ai crede c'o să se vindece, aci pe loc încătălează și se face *raciță* și mai mare.

Ce zici ? Te bagi s'o lecuï ?

— Mă bag, luminate împărate ; de ce să nu mă bagi !

Las'o pe mâna mea, și cu rămășag : dacă te-oiu șăgui, să-mi tai capul.

Pe urmă, împăratul își văzù de treburile lui.

Dofforul, spălă bubele felii cu apă din tigvă, și, cât ai scăpăra din amănar... fata fu în picioare și începù să cânte și să joace prin casă și prin curte.

Pe urmă dofforul merse la împărat.

— E, doffore, făcuși ceva ?

— Făcuin, luminate împărate ! la vin de te uită pe fereastră, și spunem-mi ce vezi prin curte ?

Când căsă împăratul ochii, aproape să 'nebunească de bucurie.

Fata eră prin curte ; alergă ca o căprioară. Și eră albă și fragedă, ca un crin înflorit... Și mare de... de măritat,—ce mai încoace și 'ncolo !

— Norocul tău, doffore, că iată ce rânduială am pus eu la cale felii mele :

Cine o lecuï-o, s'o iea de soție și jumătatea din împărăție.

Și eu sunt un om așa : mi-a ieșit o vorbă din gură, nu mi-o calc... de s'ar scufundă pământul sub picioarele mele și mi'ar înghiți.

Lea-ți dar fata, că a ta e. Și pe urmă hai să-ți mășor și dreptul de moșie.

— Hei, mărite împărate... «mă loviși în putina cu ouă»...! Nu știu ; vrei să glumești or să răzi de mine ? Insurătoare îmi trebuie mie acum ?

Eu, dacă 'ncolo,—vorbătaia : «Mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălăiu»...! Dar, de... dacă nu fi-ar fi cu supărare, altceva să facem noi : hai să ne cuscrim ! Că eu sunt însurat și am o mândrețe de flăcău... să-l bei într'un pahar de apă !

— Ei vezi, așa e și mai nimerit !

Uite ce să faci, cuscre, cășă o să ne zicem de-acu 'ncolo : Eu o să pun 8 cai la frăsura. Să-ți dau și un surugiu vrednic, cu bicicul ca un șarpe de foc, să te ducă până acasă în grabă.

Să ieai pe gineri-meu și pe cuscre, și pe urmă să veniți 'ncoă, să facem o nunță... să se ducă pomina !

Și, ca să nu pleci dela noi cu mâinele goale, o să-ți pornesc chiar acum cirezi de vite, turme de oi, herghelii de cai și o dășagă plină de galbeni !

Când intră în sat, răsturnat în rădvan și începù surugiu să pocnească din bicul, credeai că-i neaș Domn, iar nu un biet om, — al pe care-l orbise frate-său în pădure.

Când oprește la poartă, tot satul se strănsese ciopor, par'car fi văzut cine știe ce comédie, și toți se minunau de procopseala care-l pălise.

Pe frate-său al mare îl mai mușcă un șarpe de inimă. Il luă de mână, îl duse în casa lui (il găsisse dragostea de frate-său), apoi începù a-l *șului* și a-l descoase de unde i-a venit vederi, dar mai ales, de unde chilipirul așa pe capul lui ?

— Hei, măi nene ? Multe am pățit eu dela tine ! Altul, în locul meu, nu s'ar mai uită la tine, ca la un câne mort ! Eu însă sunt așa de larg la inima mea, că le uit pe toate și iert. Ba îți spuiauși de rânduiala norocului meu.

Și începù să-i spună pe șart, uite așa... așa... toată întâmplarea cu Dracii din băntău și cu împăratul.

Fratele al mic iertase pe al mare, cu inima neagră, dar pe semne că Milostivul din cer nu vrea să-l ierte pentru a-lătea neligiinri câte săvârșise.

Cum inseră, își zise :

— Mă duc și eu să mă procopsec. Eu am noroc și mai mare decât frate-meu, și te pomenești că m'oiu îmbogăți mai dhihai decât el !

Și așa de iute porni spre balta Dracilor, că eu socotesc că nu l-ai fi putul alungge nici c'un telegar d'ăi bunii.

Agroindustrial. Din 1992 se constituie Grupul Școlar Agricol "D. Cantemir" Huși, iar din 2003 poartă actuala denumire de Colegiul Agricol "D. Cantemir". Această unitate de învățământ are o renumită vinotecă și un frumos muzeu viticol organizat de prof. dr. Ing. Avram Tudosie⁴⁷.

În anii premergători primului război mondial sunt unele referiri „succinte de la conferințele școlare cu privire la situația materială, la faptul că unitățile școlare, cum era la Gimnaziul „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui care „nu are sălile necesare desfășurării cursurilor”, îndeosebi acelea de gimnastică, muzică, desen și caligrafie. De asemenea, cadrele didactice cereau mutarea examenelor de corigență din iunie în septembrie, decongestionarea programelor, deoarece la unele discipline sunt prea încărcate, impunându-se armonizarea lor, cât și organizarea „gimnaziului cu 5 clase din care clasa I să fie o tranziție între cursul primar și secundar”⁴⁸.

După intrarea României în Primul Război Mondial și înfrângerea în campania din 1916 a urmat refugiul în Moldova, orașul Vaslui adăpostind în jur de 60.000 de oameni față de capacitatea sa obișnuită de 10.000-15.000 de suflete, în timp ce Iașul devenise „capitala rezistenței noastre până la capăt”, după cum l-a numit N. Iorga. Se sublinia în documentele vremii faptul că „locuitorii refugiați în Moldova nu vin în aceste județe ca o populație de milogi și să nu li se mărească mâhnirea printr-o primire rece lipsită de iubire”.⁴⁹

Presa vremii consemna că în diferite localități, inclusiv în orașul Vaslui era „o mișcare a populației până la 12 iunie 1918”, reliefată prin 94 născuți români din care 48 bărbați și 46 femei, 28 evrei din care 19 bărbați și 9 femei, un bărbat austro-ungar. Totodată, în timpul războiului mor 77 de bărbați români din care 13 în război și 61 femei⁵⁰. Documentele de arhivă din anii războiului consemnau faptul mulți învățători au fost mobilizați pentru a participa la războiul de întregire a neamului, devenind ofițeri de nădejde ai armatei române. Astfel, doi profesori de limbi străine, de la Gimnaziul „Mihail Kogălniceanu”, Grigore Bobenco și Mihail Popescu, erau concentrați iar direcțiunea lua măsuri pentru suplینirea lor⁵¹.

Elizeu Mavrodin director între anii 1914-1918 la LMK

Participarea României la Primul Război Mondial în vederea realizării idealului național și retragerea în Moldova au dus la întreruperea temporară a cursurilor în majoritatea școlilor din Regat, multe din unitățile de învățământ devenind spitale. Începând cu anul 1914 și până la sfârșitul războiului

Profesorii și elevii Gimnaziului din Vaslui în anul 1910-1911

de întregire națională, director al școlii gimnaziale a fost Elizeu Mavrodin care a lăsat o frumoasă amintire elevilor prin: bunătatea sa părintească, talentul său în analiza operelor literare. Datorită războiului, localul școlii a fost transformat în spital iar cursurile s-au desfășurat într-un local închiriat. Domnul director a „*îngrămădit în timpul războiului toată arhiva în podul casei sale*”⁵².

În anii 1916-1918 în orașul Vaslui a izbucnit o epidemie de tifos și o explozie la depozitul de dinamită din urbe. Numărul foarte mare de refugiați determină închiderea tuturor școlilor și transformarea lor în spitale cum a fost cazul localului Gimnaziului care a devenit „*spital pentru tifoizi*”. Deși școala s-a confruntat cu mari greutăți, aceasta și-a redeschis cursurile în noiembrie 1916, și a funcționat permanent în anii războiului în diverse case particulare. La această dată, Gimnaziul avea 8 clase, inclusiv cursurile liceale, pentru a permite refugiaților continuarea studiilor și ținerea examenelor. Condițiile de funcționare erau grele: „*lipsă de cărți, frig în clasă, școala fără geamuri și fără profesori titrați*”⁵³.

Problemele financiare și de dotare ale școlilor au fost suplinate prin dăruirea profesională a dascălilor și de interesul pentru învățatură al elevilor. La conducerea gimnaziului de băieți din Vaslui, în 1918 s-au aflat oameni de suflet, printre care Constantin Moisil, pentru puțin timp, deoarece în același an este numit director general al Arhivelor Naționale din București. Ultimul director al gimnaziului a fost Theodor Tomida care continuă cu perseverență demersurile pentru ridicarea instituției la rangul de liceu. Reușește acest lucru după 1923.

Așadar, în primele decenii ale secolului XX orașele din actualul județ Vaslui pășesc greoi spre modernizare sub raport economic, fiind o „*comune urbane*” de provincie. Dintre cele trei orașe reședință de județ, Bârladul avea o bogată tradiție culturală. Însă, era vizibil un oarecare avânt cultural în orașele Huși și Vaslui. Ca aspect al devenirii spirituale menționăm câteva realizări în domeniul tipăriturilor, inclusiv în înființarea unor tipografii locale. După 1900 seria publicațiilor locale este inaugurată de gazeta „*Ordinea*” (Vaslui, 1902) și de ziarul local al organizației P.N.L. „*Democratul*” (Vaslui, Bârlad, 1906, 1911-1937). Lista continuă cu „*Revista militară literară*” 1913, „*Vasluiul*” - oficiul Partidului Conservator din localitate (1914) „*Propaganda*”, „*Poporul*”, „*Vocea Vasluiului*”, „*Cultura*”, „*Vlăstarul*” și alte publicații meteorice din perioada interbelică. Un loc aparte în rândul cadrelor didactice din această perioadă l-a avut „*Învățătorimea vasluiană*” care cuprindea informații și articole de un real interes pentru corpul profesoral.

De altfel, în timpul Primului Război Mondial, orașul Vaslui devine un centru important al difuzării informațiilor, deoarece s-a instalat în localitate un post național de radio în parcul Copou cu sprijinul cunoscutului savant în domeniul sonicității, Dragomir Hurmuzescu⁵⁴. Totodată, în 1914 la ceremonia de primire a jurământului cercetașilor Gimnaziului din Vaslui, în pădurea Paiu, participă membrii familiei regale, principele Carol și principele Nicolae⁵⁵.

Atmosfera generală a urbei se învioră prin prezența unor mari personalități culturale și științifice sau a unor oameni politici care stimulează ambițiile și talentele autohtone. De exemplu, marele istoric Nicolae Iorga a vizitat de mai multe ori orașul și a conferențiat la 2 mai 1916 despre „*Învățăturile trecutului*”, expunere pe care o tipărește în „*Neamul românesc literar*”⁵⁶.

Prin urmare, în primele decenii ale secolului XX, populația școlară era în creștere, iar tendințele afirmării unui învățământ național sunt prezente și pe plan local. Se avea în vedere creșterea caracterului pragmatic al învățământului, ceea ce dereglă, uneori, fragila organizare a profilului teoretic. Desigur, afirmarea învățământului în județul Vaslui s-a făcut lent, concomitent cu procesul de modernizare a altor instituții ale statului din secolul al XIX-lea.

Note:

22. Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Istoria Bârladului*, vol.I, Editura Sfera, Bârlad,, ediția a-II-a, p.305.
23. A se vedea pe larg *Istoria învățământului evreiesc bârlădean*, într-un interesant serial din ziarul “Obiectiv” din anii 2012-2013.
24. Paul Zahariuc, *Școala primară de fete din Bârlad*,(I), ziarul “Obiectiv” din 2 iulie, 2013, p.4.
25. Oltea Rășcanu-Gramaticu, *op. cit.*, p. 336.
26. *Apud*, Petrea Iosub, Aurel Zugravu, *Vaslui*, monografie, Editura Sport –Turism, București, 1980, p.156.
27. Gh. Stănescu, *Anuarul Liceului „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui pe anul școlar 1935-1936*, Vaslui, 1936, p.4.
28. Oltea Rășcanu- Gramaticu, *op. cit.*, p.317.
29. Th. Codreanu, *op. cit.*, p.178.
30. Mihai Ciobanu, *Pagini de istorie*, p.12
31. Direcția Județeană a Arhivelor Statului Vaslui, *Fondul Liceului Mihail Kogălniceanu*, Vaslui, dosar, 1,p. 3.
32. Liviu Mărghitan, Ioan Mancaș, *Membrii Academiei Române originari din județul Vaslui*, Editura Multimedia Internațional Arad, 2006, p.27.
33. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Vaslui, *fond Grădina de copii “Zînca Crăescu”*, Bârlad, dos.1/1916, pf.17.
34. Mihai Ciobanu, *op.cit.*, p. 14.
35. *Ibidem*,
36. C. Hamangiu, *Codul General al României*, București,1900,vol.III, p.4367- 4771.
37. *Ibidem*,
38. Mioara Cimpoeș, *Probleme de pedagogie în presa de la Unirea Principatelor până la cucerirea Independenței României*, EE.D.P., București, 1967, p.114.
39. Liviu Mărghitan, Ioan Mancaș, *Academicienii Iașilor*, Editura Ramira, Arad, 2008, p.61.
40. *Ibidem*, p. 62.
41. Constantin Schiferneteș, *Spiru Haret, reformatorul societății românești, studiu introductiv în Operele lui Spiru Haret*, vol. I, Editura Comunicare. ro, 2009, pp. 13-42.
42. *Ibidem*,
43. *Ibidem*,
44. Liviu Mărghitan, Ioan Mancaș, *op.cit.*, p.63.
45. Traian Nicola, *op.cit.*, p.106.
46. *Ibidem*, p.115.
47. Vezi pe larg, Costin Clit *Un secol de istorie. Colegiul Agricol „Dimitrie Cantemir” din Huși: 1908-2008*, Ed. „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2008.
48. D.J.A.N. Vaslui, *Fond L.M.K.*, dos. 204/1913, f.18.
49. D:J:A.N. Vaslui, Fond Primăria orașului Vaslui, dosar nr 3/1918, f.13.
50. „Vocea Vasluiului” Anul I, nr. 2, din 15 iunie 1918, p.4.
51. D.J.A.N. Vaslui, Fond „L.M.K.” dos. 204, f.31.
52. Gh. Stănescu, *op.cit.*, p.14. De remarcat este și faptul că profesorul Mugur, conducătorul cercetășiei, a luat o bună parte din biblioteca școlii pentru a fi evacuată în Rusia la Kerson. „*Din fericire ideea a căzut dar ce s-a întâmplat cu biblioteca nu se mai știe nimic*”. *Ibidem*, p.38.
53. D.J.A.N. Vaslui, Fond „L.M.K.”, dos. 205/1915-1924, f.8.
54. Dumitru V. Marin, Cornelia Alexandru, *op.cit.*, p.8.
55. *Ibidem*.
56. *Anuarul Liceului „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui pe anul școlar-1936*, întocmit de Gh. Stănescu, Vaslui, 1936, p.18.

Impresii de călătorie

- urmare din numărul trecut -

Lina CODREANU

Kuşadasi e o localitate situată pe o peninsulă a cărei denumire își are originea de la „kus” (pasăre / porumbel) și „ada” (insulă). Faptul e marcat de forma peninsulei asemenea unui cap de pasăre, de prezența Insulei porumbelului și de un monument situat pe faleză, reprezentând o mână în palma căreia stau, vin ori zboară porumbei albi și cenușii.

Grupul hușean a avut cazare la Hotel Ozcelik, cu regim demipensiune. Pe firmă erau afișate patru stele, dar și ierarhizările acestea sunt relative, precum codurile de temperatură, adică se diferențiază de la țară la țară. După mine, trei stele erau îndeajuns, dar de! La intrare, ne-a întâmpinat un angajat modest, de vârstă mijlocie, cu ochii de-un albastru „decolorat”, despre care, ulterior, am aflat că știa vorbi în multe limbi, cunoștea particularități de civilizație din Europa, semn că era de mare utilitate unui patron de hotel. Politicos, ne-a condus cu tot cu bagaje (cam subțirele!) la locurile repartizate. Câte trei-trei în camere proaspăt dichisite. Condiții asemănătoare cu cele din alte hoteluri românești. Văzut dintr-un anume unghi, clădirea hotelului avea forma unei croșe de hochei, protejând o piscină interioară și cu deschidere spre mare. De la balconul nostru, o priveliște de invidiat, ceea ce înseamnă că eram chiar în centrul stațiunii și puteam admira rostogolirea soarelui în apele Mării Egee, lunecarea micilor ambarcațiuni în preajma portului, dar și mișcarea turiștilor pe plajă ori a mașinilor pe Bulevardul Atatürk. Numai timp de asemenea desfătări de-ar fi, ne-am zis noi cu mulțumire. „Noi” eram trei doamne cu fizionomii ce duceau către tipologiile mongoloide, slave ori fino-ugrice, dar, temperamental – deosebitoare. Ne-am armonizat gusturile, ne-am asumat scopul sejurului, am „de-gustat” dimpreună impresii, bucurii, mulțumiri generate de ineditul locului și al civilizației orientale. De altfel, grupul hușean a fost permanent împreună: la masă, la plajă, la cumpărături, în excursii, împărțându-și noutățile cu haz irepetabil.

Am coborât după un răgaz măsurat în respirații, căci ghida trimisă de la o agenție turistică zonală, o româncă sprintenă la trup, iute la vorbă și ageră la minte, ne-a adunat repede-repede să ne informeze despre regulile hoteliere, despre punctele turistice de interes din Kuşadasi și să ne asalteze cu propuneri de excursii turistice în zonă. Tot așa operativ se procedează și prin alte stațiuni. Agențiile își trimit oamenii care tâbărăsc asupra grupului de turiști ca vrăbiile pe boțul de mămăligă, amețindu-i cu fel de fel de oferte de excursii la obiective cu care colaborează, cu intenția explicită să-i racoleze pe noi sosiți cu oferte de excursii zonale. În cazul nostru, sub un tir de vorbe, oferte erau pentru vizitarea sitului arheologic de la Templul zeiței Artemis din Efes, apoi la Pamukkale („castelul de bumbac”) și pentru o „seară turcească”. Înscrieri ad-hoc, explicații rapide și plata, pe loc ori „măine”. Pentru cei interesați de cumpărături – informații despre bazarul permanent al stațiunii, bazarul săptămânal cu mărfuri nealimentare de miercuri și cel cu produse agricole de vineri. Apoi, distracțiile pe toboganele de la Aqua Park, aproape de Kusadasi... Bani de cheltuială să fie!

Așadar, aveam asigurate la restaurant micul dejun și cina, ceea ce pentru majoritatea dintre noi părea aproape suficient. Spun asta, deoarece, deși preparatele s-au cam repetat, au fost foarte variate. Într-o seară, simpaticul minor al grupului hușean, D., a numărat 33, dintre care 30 de sortimente bazate pe gastronomia lacto-vegetariană: salate colorate, simple și îmbinate, tocănițe, pireuri, picanterii pofticioase, legume pe alese, cel mult două feluri de bucate cu carne, apoi dulciurile preparate după bucătăria turcească (foarte delicioase), fructele... O farfurie, oricât de generoasă ar fi fost, devenea neîncăpătoare. Ospătării (voinic, buni de munci mai grele) erau foarte amabili iar la vedere, în restaurant – bucătarul-șef, solemn și încorsetat de importanța rolului său, ridicând boneta înaltă, mă saluta politicos de fiecare dată. Oferta hotelieră

includea și un bar, saună, baie turcească, masaj... Peste zi, la câte un restaurant, shaormerie sau chioșc aflate în calea turiștilor, mai ciupeam, la cornet, câte un chebap cu carne de „be-he-he”, răcorit cu un pahar de iaurt băut cu paiul, pizza, ceva baclavale ori sarailii îmbibate cu miere de albine, vreo bere (foarte rece!) și alte ispite gastronomice. Și apă. Da, apa de la robinete fiind ușor sărată, nu era potabilă, așa încât pe timpul zilelor caniculare (!), purtam la noi sticlucă cu apă. Eram atât de lipsite de griji, încât totul părea plăcut, îmbietor, relaxant, ca-ntr-o vacanță adolescentină... Acul necruțător al timpului părea că se topise-n loc spânzurat de clipă...

O curiozitate mi-a atras atenția. Turcii sunt știuți prin valorificarea cafelei și renumele de cafea turcească („la nisip”, știm noi) nu-l pune nimeni la îndoială. Ceea ce am observat e că turcii nu prea consumă cafea, ci un ceai roșcat pus în păhăruțe mici cu forma de clepsidră, pe care tablagii le oferă contracost pe stradă, prin parc, prin bazar, pe plajă... Păhăruțele sunt lăsate în părăsire de către consumatori pe pervazuri, pe garduțul parcului, pe bănci... și culese, ulterior, de tablagiu. Așadar, nu cafea beau turcaleții.

Străzile și aleile erau curate, danteluite cu palmieri, pini și leandri bogat înfloriți roz-alb. Plante agățătoare, cea mai spectaculoasă fiind poreclita „luleaua turcului”, încorsetau cu dezinvolură trunchiurile unora dintre copaci și pomi. Spre seară ne plimbam pe străzile aglomerate cu turiști bine dispuși sau pe esplanada cu grădina exotică suspendată (plantele erau irigate „cu picătura”), în fapt asigurând acoperișul unui lung șir de restaurante și magazine. Ziua, restaurantele erau pustii, încât ne-ntrebam din ce-or fi trăind turcii, chinezii, indienii, care practică negustoria? Mersul leneș al pietonilor pleoștiți de căldură se-nviaza vizibil spre seară, însă, când întreaga stațiune părea un furnicar cu oameni. Animație, jocuri de lumini, fântâni arteziene, palmieri, oleandri, arbuști... Stațiunea absorbea parcă energia turiștilor, revărsând-o generos a doua zi înapoi. Coșuri de gunoi nu se vedeau, dar patronii, dacă observau, invitau politicos pe oricine să pună hârtia, ambalajul de plastic la coșul său, pentru că important era ca în preajma prăvăliei și în orașelul lor să fie curat.

Altă noutate pentru noi a fost traversarea străzii pe zebra pietonală. În Turcia, codul rutier prevede că nu pietonii au prioritate, ci mașinile. Așa că mirarea a crescut când o mașină a poliției nu ne-a acordat dreptul de traversare, dar și când câte un șofer european ne zâmbea cu subînțeles și ne acorda drept de traversare, văzând ezitarea noastră. Motorețele sunt de închiriat și nu e obligatorie casca de protecție nici pentru conducător, nici pentru însoțitor. În rest, lume calmă, figuri luminoase și zâmbitoare, conciliere și tolerantă, lipsă claxoane, fără apostrofări ori grosolanii în comportamentul tuturor. Oare de ce acasă ne comportăm altfel?...

Mica plajă se desfășoară chiar „peste drum” de hotelurile Sozer și Ozcelic, situată într-un golf discret. N-aș avea cuvinte de laudă, căci în afară de soarele generos peste așteptări și briza și apa caldă a Mării Egee, oferta estivală era sub așteptări. Câteva șezlonguri albe și umbrele banale erau toată „investiția” patronilor turci. În apropierea unei guri de canalizare, găseam dimineața pe câte un amărât dormind fără pășare, nu departe de niște dulăi care-și duceau și ei zilele pe-acolo. Peste noapte, plaja nu era curățată de alge și gunoaie, încât trebuia să căutăm un spațiu mai curățel unde să ne întindem cearșafurile. Dar dacă tot am ajuns acolo, gata, trebuia să luăm faptele ca atare. Cert e că disconfortul n-a anulat dorința și plăcerea de a ne

bronză sub razele soarelui și de ne scâldea în valurile domoale ale mării.

Ceea ce frapază pe europeni este ținuta tinerelor doamne / fete, care în conformitate cu tradiția turcească, în afara feței, nu-și dezvelesc alte părți ale corpului nici măcar când stau pe nisip ori intră în apa mării. Și turcii ne-au dat clasă în ale decenței, fiindcă nici unul nu purta slip, ci doar bermude până la genunchi, închise la culoare. Aceasta i-a contaminat și pe alții, căci la plajă chiar n-am văzut bărbați în slip. Mai mult, păreau că nu ne văd pe noi făcând plajă, fiindcă privirile, vorbele și gesturile lor se concentrau la însoțitoare și la copii. Într-o lume grăbită să-și lepede tradițiile și vestimentele, sunt de admirat tandrețea, gentilețea și senzația de protejare a intimității cuplului familial. Flori rare. Și totuși...

Într-o seară, un hidroavion de mici dimensiuni a avut o avarie la aripa stângă și a ajuns chiar în apa de pe plaja noastră. Spre deliciul turiștilor, s-au chinuit zadarnic niște muncitori să-l tracteze pe niște cauciucuri spre mal, pentru remorcarea lui către un șantier naval de reparații. Nici înspre larg nu-l mai puteau trage, după aceea, căci se afundase în nisip... Mă rog, nu știu cum au făcut, căci după amiază nu l-am mai văzut.

*

Într-o marți, urcând în autocarul cu buline colorate, am plecat într-o excursie spre a vizita unul din cele mai renumite vestigii arheologice de la Efes (Ephesus), situat la cca. 20 de km de orașul Stațiunea Kuşadası și cam la 6 km de Marea Egee. Opțională fiind, pentru excursie s-au adunat vreo 21 de persoane cu tot cu ghida C. Mai întâi, am vizitat Templul zeiței Artemis, una din cele șapte minuni ale lumii antice, în fapt, ruinele marelui templu străvechi (construit în secolul VI î.Hr., apoi ars, reconstruit), în interiorul căruia se afla statuia de 2 m a zeiței Artemis, zeița vânătorii și a naturii sălbatice. În cultura romană e cunoscută ca Diana, zeița vânătorii și protectoarea copiilor. Personal, m-a întristat gradul de deteriorare a templului, una din cele mai frumoase clădiri de pe pământ, inclusă între cele șapte minuni ale lumii, din care au fost smulse cărămizi pentru alte construcții ale bogătașilor aflate pe creasta dealului, astăzi și acestea în ruină. Și totuși, în jur, piatră pe piatră, o coloană de susținere, teren mlăștinos, înscrisuri crestate pe pietre risipite prin vegetația lacomă, nicio alee amenajată spre acele vestigii, toate acestea scot la iveală indiferența actualilor stăpâni pentru un trecut cultural și o civilizație care le sunt străine și doar conjunctura le-a adus în patrimoniul lor.

Pe partea cealaltă se află Efesul, odinioară port la Marea Egee, locuit, succesiv de cinci civilizații – lidieni, greci, romani, perși, otomani, care au lăsat urme ale culturii și civilizației lor în această zonă. Ultimii, turcii, prețuiesc și beneficiază din plin de renumele vechii localități și de interesul turiștilor pentru vestigiile arhitectonice romanice, deși sunt de cultură și religie mahomedană. Am văzut și am fost atenți la explicațiile ghidei privind obiectivele din vechiul oraș, precum Băile termale și Bazilica. Am trecut prin Piața publică – Agora, apoi am zăbovit la amfiteatrul teatral (Odeon?), unde am respirat timp de câteva poze atmosfera de stoa antică, de parlament al obștei. Am mai văzut, în grabă, impresionantele temple ale lui Domitian și Hadrian, dar și Poarta lui Heracles. Toaletele publice, fântânile și băile termale sunt argumente că administrația urbană folosea pentru cetate apeductele, un sistem de aducțiune și canalizare bine chibzuit, toate dovezi ale înaltului grad de civilizație al romanilor înstăriți. E deprimant să vezi fragmente din coloane ionice, doric, arcade, capitelluri ori inscripții ce avertizează vizitatorul asupra trecerii timpului („panta rhei”) care nu cruță nici pe om, dar nici împărățiile și cetățile („deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni”). Dar e, totodată, optimizant să cunoști elemente din cultura și civilizația înaintașilor.

În centrul cetății Efes tronează Biblioteca Cesus, construită în anul 135 după Hristos de către Iulius Caesar. Situată la ceva înălțime, marcată de treptele de intrare, marea sală a bibliotecii păstrează arcadele în care erau situate rafturile cu cărți. În dreapta bibliotecii este o poartă ridicată de

doi sclavi în semn de recunoștință pentru libertatea obținută din partea împăratului Augustus. Mai sus, în fața bibliotecii se găsea clădirea curtezanelor, Casa Îndrăgostiților, patronată de zeița Venus. O urmă de picior și o săgeată săpate pe-o piatră par a fi primele semne de circulație ori primele înscrisuri de publicitate. La casa curtezanelor, veneau să se relaxeze cărturarilor încordați de lecturi, romanii bogați apăsați de griji ori curtezani dornici de aventuri efemere. Pe tot parcursul am fost „asistați” de pisicile cetății, alintate cu mieroase, care așezate pe vârfuri de coloane, pe capitelluri, pe pietre înalte ascultau calme și indiferente tot ce se vorbea când grupul se apropia de un obiectiv. „Aici își duc veacul”, ni s-a spus. Altădată, erau considerate ființe sacre și, în caz de primejdie, ele erau întăi salvate.

Trecând pe Drumul de marmură (Drumul Portului) se ajunge la Marele Teatru, un amfiteatru cu o capacitate de 25.000 de spectatori, foarte bine conservat, având locuri în tribună, galerii deschise și un spațiu de desfășurare a spectacolelor. Am dat și noi, românii o probă, cântând învârtoșat „Hai, Catrină, și-mi arată” și cu mândrie de români – „Deșteaptă-te, române”, spre deliciul străinilor (mulți japonezi) care ne-au filmat și hora, dar și optimismul funciar.

Următorul obiectiv a fost vizitarea bisericii Sf. Maria din Efes, pe dealul Panaya – Capulu, în imediata apropiere a orașului. Conform unor legende, aici ar fi fost înmormântată Maica Domnului, de care s-a îngrijit Sf. Apostol Ioan Evanghelistul, până la Adormirea ei. În fapt, locașul e o capelă modestă, în care turistul pășeste cu pioșene ca într-un uriaș templu. Capela, izvoarele cu apă sfințite ori agățarea unei hârtii, pe un „zid al dorințelor” înalt și lung sunt bun prilej de pelerinaj pentru creștinii ortodocși, aici, între musulmani.

*

Bazarul turcesc este o adevărată legendă, unde se negociază pentru toate nimicurile. E limpede că vestitul bazar din Istanbul nu poate fi întrecut de un altul, chiar dacă, spunea ghida noastră, nici acela „nu mai este ce-a fost”. Oricum, ceea ce am văzut suportă asemuii cu negoțul din buticurile de la noi, adică marfă multă, ieftină și de proastă calitate. Nu cu mult timp în urmă, falsul și superficialitatea producerii produselor din piețele ne-alimentare s-a extins în mare parte chiar în China, de unde se importa, pe timpul răposatului, marfă de calitate. Să fim bine înțeleși: referirile mele fac trimitere la bazarul cu tarabe și nu la magazinele luxoase, de calitate. Cine dorește cumpărături din bazar nu intenționează să achiziționeze obiecte de valoare, trainice ori de lux, ci ieftine, ușoare, de unică folosință, de-un moff, așa, de-o amintire...

Îndată ce se pornește către bazar, trebuie să fii pregătit spre a-ți urmări scopul, dacă e vreunul. Sinceră să fii, curiozitatea a fost primul imbold de a vizita bazarul, nu cumpărăturile. În ansamblu, l-am privit ca pe un muzeu viu, dacă am în vedere diversitatea și mulțimea „exponatelor”. Erau chioșcuri specializate, e drept, dar înfipite unul într-altul, încât nu sesizai când ai pășit în alt spațiu comercial. Pe aleea rămasă liberă pentru fluxul virtualilor cumpărători se proțăpea câte un negustor vânjos ori apărea ca o umbră un altul mai timid care te invita / îmbia spre a-i vizita magazinul. „Rupeau” câte ceva cuvinte din engleză, franceză, chiar română. Trebuia să-i răspunzi prin universalul „No, thanks!”, să refuzi amabil insistențele ori să te lași convins spre a intra în magazin. Turcii nu sunt jigniți dacă te târguiești cu ei, ba le face plăcere că ești interesat de marfa lor. Auzisem despre turci că sunt temperamental, alde „gură bogată”, speculanți... Posibil. Dar așa adăuga amabilitatea, decența, buna voie, optimismul... observate în comportamentul lor.

Toată atitudinea vânzătorului se „mulează” în funcție de cel care întreabă, de cumpărător. De la început, vizitatorul este tratat cu amabilitate negustorească, e „cântărit”, îi este urmărită privirea și pac! se trezește direct cu marfa în față. Omul este informat despre calitate, valoare, este îmbrăcat pentru probă. Nu se potrivește? Nepierzându-l din ochi, imediat i se aduce clientului alt produs, căci toate ajutoarele

sunt ochi și urechi la patron. Între timp, prin gesturi, zâmbete și semne patronul își iscodește clientul să afle de unde este: „A, Romania? Eu prieten la Romania” sau „Place la mine Romania”, „Hagi - Romania”, „Criza Romania” etc. În funcție de baștină, urmează propunerea prețului. Un adevărat scheci cu replici spirituale. O haină de piele mătase (din miel nenăscut, spun ei), de exemplu, este negociată cam după următoarea schemă. Mai întâi cumpărătorul întrebă, vânzătorul se uită lung la el, chibzuește puțin și propune *ad hoc* 600 de euro. Pentru un englez sau francez, explică el cum poate, o dă cu prețul acesta. (Adugă că, deși nu sunt în UE, turcii au prețuri și în lira turcească și în euro. Cum calculul estimativ tot ei îl stabilesc, nu ies în pierdere niciodată). Cumpărătorul refuză categoric și dă să plece. „De unde atâtia bani?” Din fabrică, motivează negustorul, o ia cu 400. Pentru că turcaletele nu vrea să scape clientul, insistă, propune, încât cumpărătorului i se justifică un nou preț: „Pentru tine, român, la mine place român, 300 de euro”. Ezitarea e vizibilă, de aceea turcul atacă latura sentimentală: „Pentru tine, tu place la mine, madam frumos, gata: 250 de euro!”. După alte mici cedări, de-o parte și de alta, se ajunge la 175 de euro, încât suma mulțumește și pe osmanlău și pe românaș. Același mod de târguială și pentru aurării, strasuri, genți, eșarfe, vestimentație, încălțăminte, ochelari, cutii de rahat, suveniruri etc., cele mai multe cu etichete ori cu plăcuțe de „firmă”. Fălșării! Dar trebuie acceptat adevărul că tocmai aici e punctul atractiv al negocierii la tarabă, care face parte din atmosfera inconfundabilă și, totodată, dau farmecul bazarului turcesc.

În concluzie, când se termină de negociat, cumpărătorul pleacă din „magazin” mulțumit, socotind că a făcut o afacere, adică a ieșit în câștig, dar după terminarea vizitei altor tarabe din bazar, constată că prețurile pentru marfa achiziționată sunt cu mult mai mici, așa încât tot vânzătorul iese în câștig. „Asta e, ne-am zis. Vrei, cumperi. Nu, nu”. Și mai adaugă că, în regatul bazarului, nu e afișat nici un preț pentru mărfuri, nu se știe de casă de marcat, nu se eliberează nici un bon, factură etc. Banul „gheață” e regele și mica învoială e reginal!

*

Întoarcerea a fost sub presiunea grabei tuturor de a încheia sejurul și de a ajunge mai repede acasă. Acasă! Probabil că odihna și buna dispoziție, liniștea și boema orientală de care am beneficiat pe timpul sejurului au potolit asperitățile din cuvinte, inconvenientele inerente călătoriei cu autocarul. Acum, turiștii împărtășeau impresiile proaspăt trăite, mai pregnante, povesteau mici întâmplări, se lăudau cu suvenirurile cumpărate pentru sine ori pentru cei dragi... Nimeni n-a cheltuit sume considerabile pentru achiziționarea unor bunuri, dar în mod sigur fiecare a lăsat, în buzunarele șalvaragiilor câteva sute de euro. Nu ne-am îmbogățit cu obiecte, ci am acumulat cunoștințe și impresii despre cultura și civilizația străveche (greco-romană) și despre cea contemporană din Turcia. Noi, care formam micul grup al turiștilor din orașul cu gară fără trenuri, ne-am așezat pe vechile locuri – bancheta comună din coada autocarului, pe geamul căruia am afișat de-a lungul călătoriei drapelul tricolor pe care era scris „Romania”. Așa, ca să se știe...

Personal, nu voi uita mult timp de aici înainte vânzoleala negustorească din bazar și din piața pescarilor autohtoni ori din standul indienilor, povara florală a oleandrilor, răsfirații palmieri și triștii chiparoși, peisajele „altfel”, sclipitul zbuciumat al Mării Egee, eșuarea hidroavionului pe plajă, oaza de răcoare artistică dintr-o galerie de grafică și pictură, imaginea covoarelor țesute filigranate, diversitatea jocurilor tradiționale prezentate în seara culturală turcească la hotelul-cetate Caravanserai (datând din 1618), „prestația” hazlie pentru hainele din piele (într-o fabrică de profil), chemarea muezinului la 5 dimineața ce marca începutul Ramad(z)amului pentru musulmani, frumusețea câtorva turcoaice îmbrăcate în stilul lor clasic, politețea ospătarilor, gastronomia lacto-vegetariană picantă, vestigiile greco-romane, tupeismul lenevos al cotoilor tolăniți pe capiteluri... Și altele, și altele... Multe dintre acestea atestă diferențele geografice și istorice, de mentalitate și de caracter între europeni (români) și islamici, fiecare având valori care-i individualizează și cu care intră în tezaurul universal de cultură și civilizație umană.

Iulie-august 2013

CU VOLUMUL „PUSTIUL UMAN” TEONA SCOPOS DESPRE TRANZIȚIE

Ion N. OPREA

Împărțită în mai multe capitole – *Miez și suflet de om, Iubire de Dumnezeu, Anotimpuri românești, Anii Copilăriei, Dragoste de neam, Gânduri, gânduri*, - cartea de versuri a Teonei Scopos intitulată „Pustiul uman”, editura PIM, Iași, 2013, place.

De la volumul „*Dor de normalitate*”, apărut în 2011, fără știrea prealabilă a autoarei, la cel de față, intitulat „*Pustiul uman*”, s-a scurs un timp care putea fi și este al acumulărilor pozitive. Continuăm a fi în fața unei poezii cu aceeași sensibilitate sufletească și totuși mai triste, de aici, probabil și titlul cărții: „*Pustiul uman*”: „...Învață-mă Doamne, să merg și să lupt –/ Nu vreau ca pustiul să crească și-n mine –/ Mi-i dor absolut de dramul de bine/ Uitat de o viață în sufletul rupt”.

Fără știrea autoarei, prieteneste tainuit dar cu sinceritate exprimat în înșeși destăinuirile ei: „...emoții profunde am trăit când, oameni străini mie și fără știrea mea, au făcut să apară, la editura PIM volumul „*Dor de normalitate*”, cu câteva luni bune în urmă. ... un manuscris a ajuns, prin intermediul unor cunoștințe comune, sub ochii distinsei doamne profesor Ana Dumitrescu, și de aici ... o mare și emoționantă surpriză pentru mine” – editarea primei mele cărți.

Dat fiind timpul în care este scrisă poezia și realitățile vieții, starea de exprimare a trăirilor autoarei nu pot fi decât credința în Dumnezeu, iubirea față de locurile natale, dragostea și respectul datorat părinților ei, încrederea în faptul că fiica sa va ajunge să trăiască o viață mai bună decât noi care, am acordat atâta speranță celui decembrie 1989, am ajuns să constatăm că ceea ce se cheamă tranziție este o poveste fără de sfârșit, nesituată încă în pașii pe care i-am străbătut de la epoca pe care o crezusem total haină...

Cu gândul la lurești, locul unde a văzut lumina zilei, botoșăneanca Teona Scopos vede numai Curcubeelul copilăriei despre care, firește, scrie nostalgic: „Tună deasupra-ne, tună./ Biserica-i albă pe deal./ Lucind argintiu, ireal./ În prag iminent de furtună./ ... Bat clopote, cerul se-mparte./ În spate cu frica furtunii –/ Se zbat aiurea lăstunii/ Și ploaia se trece departe./ În urmă, sub norii ce pier./ Se nasc curcubeu-n hotar –/ Biserica pare altar/ Cu fruntea lipită de cer./ Privirile vor să-nțelegă./ Se-nchină satul uimit –/ Un deal de altu-n zenit/ Cu arcuiri grele se leagă./ ... Adun sub gene lumină./ În suflet hrană adun –/ Se lasă seara-n cătun/ Sub sfânta vrere divină”. (Curcubeu la lurești).

„Mi-i tare dor de tata, mi-i tare dor de mine,/ Mi-i dor de un dram de pace, de liniște, de viață –/ Simt hăuri dinspre ieri și hăuri simt în față/ Și fără voia mea mi-i dor și mi-i rușine./ În jumătatea toată și încă ani în plus, /Simt secolul din mine cum m-a cuprins degeba/ Și timpul se petrece uitând să-și facă treaba,/ Când la-ntrebări nepuse nici nu găsesc răspuns./ Oricât trăiești de mult, te spulberii fără rost –/ În tatăl meu simt timpul meschin și egoist –/ E-atât de deprimat, de inutil, de trist,/ Neîntrebat de nimeni ce e și ce a fost./ Nu-l amăgesc spunând că binele-i pe drum,/ Mă doare mult prea mult să-l văd murind încet –/ Nu vrea nimic, nu cere... se chinuie discret.../ Ce tată am avut... ce tată am acum.../” (Dor și neputință). Sau în „Rugă”: ...”Dă-mi Doamne sănătate și trupului și minții,/ Dă-mi gânduri cu lumină și suflet cu senin,/ Să știu valoarea clipei și-n anii care vin/ Să-i fiu aproape fiicei și să-mi ajut părinții”...

Ca medic, în contact permanent cu publicul care aglomerează și solicită asistență medicală în proporții de masă, autoarea, ca un seismograf nu poate trăi și exprima decât aceleași stări pe care le întâlnește zilnic: lipsa mijloacelor materiale, a banilor în primul rând, sărăcia și mizeria materială și morală în care ne-au adus guvernării indiferent din care tabără politică fac parte, toți ignorând electoratul, dar satisfacându-și propriile buzunare. Când România nu mai are nici un sector industrial care să asigure locuri de muncă, agricultura a rămas doar amintire, iar cultura este doar prilej de exprimare a goliciunii intelectuale a celor care o promovează, este firesc ca și poezia care se scrie să fie aceea care să treacă de la normalitatea așteptată la ceea ce numește Teona Scopos – Pustiul uman... Pustiu în zona industrială a Iașilor, pe fostele ogoare ale IAS și CAP, multe din unitățile culturale de la sate fiind astăzi locuri de consum a băuturilor alcoolice, societatea în întregime devenind astăzi o mare consumatoare, mai de loc producătoare. Este și firesc să citim că în județul nostru, ca în întreaga țară, a scăzut consumul la pâine, dar a sporit cel al consumului de băuturi alcoolice, deși populația României înregistrează mari diminuări ca număr de suflete...

Prezentă la locul de muncă, în confruntare cu starea precară de rezolvare a solicitărilor tot mai numeroase, găsesc normal ca omul de cultura care este medicul să scrie și să se exprime fără menajamente, fie și atunci când se referă la dorul de Moș Crăciun: „...Sub vreme și vremuri se-adună dureri /– Ne-alintă doar toamna târzie și caldă –/ Români, tot mai mulți, se zbat și se scaldă/ Sub griji fără număr, mergând nicăieri./ Vitrinele gem în forfotă vie,/ Beteală și globuri acoperă jalea/ Ce macină vieți pierdute în calea/ Ce duce în hăul numit sărăcie./ Bețivi ori lihniți, cresc teama și mila – / Copii în canale și câini fără casă – /Știri sumbre-n ziare, dar cui îi mai pasă/ De țara în care predomină sila?/ Politica-i greață, cultura de lut –/ În școli și spitale nimic nu-i normal – / Ni-i țara epavă departe de mal –/ N-avem viitor, prezent, nici trecut./ Cresc mii de palate , dar crește și râia –/ O lume gândește, pe zi, mai puțin./ Doar cerul de toamnă surâde senin/ La tot ce-a ajuns acum România./ Așa, obidiți, visăm la mai bun –/ Decembrie este atât de aproape – /Români adună speranțele sub pleoape, / Cu dorul în suflet – dor de Moș Crăciun”.

Aceasta este poezia scrisă de medicul Teona Scopos, aceasta este poezia noastră care ne reprezintă, poezia Pustiului uman. A Pustiului uman, a țării în care, spre disprețul guvernanților, stațiunile de odihnă și tratament nu mai aparțin ca trebuință celor nevoiași dar nici bogaților vieții de astăzi care își fac vacanțele nu în România, care nu-i mai satisface, ci pe plaiuri străine...

O asemenea poezie care cheamă la un alt Decembrie pe care tot mai mulți îl văd cât mai aproape și necesar, pusă alături de „Un gând, un vers, deținuților politici” este cum nu se poate mai elocvent să le reamintească: „...Călăi ce zâmbeau, rânjind oțelit, / V-au pus foc în viață, dar nu în ființă / Prin

mult adevăr, prin multă credință, / Durerea din voi mai mult v-a călit”...

Da, cu atât au rămas foștii deținuți politici. Au fost căliți să vadă că ceea ce au visat și au așteptat de la Decembrie 89 este doar o poveste, cu secvențe mult mai palide decât cele din cartea de față care au totuși în ele boabe de mărgăritar... Foștii deținuți politici au beneficiat de ceea ce a fost operația numită călitul în pușcăriile de la Sighet, Râmnicul Sărat sau de la Vaslui, iar torționarii, șefii închisorilor și a inspectoratelor de Securitate cu pensii mari, nebănuite de mari față de pensiile noastre, cu îndemnizațiile primite azi drept compensare a vieții încarcerate de către cei care întotdeauna, în mod nejustificat, au știut să ierte, fără să aprecieze ceea ce înseamnă bugetul României...

Cartea „Pustiul uman” este totuși o poezie a omenescului. Chiar și atunci când autoarea acuză, ea nu uită să ne reamintească un adevăr de la care nu trebuie să ne abatem: Cu noi este Dumnezeu... E vorba de o poezie a lacrimilor care răspândind speranța în mai bine devin tămăduitoare, fie și ca balsam pentru inimă și suflet.

Volumul „Pustiul uman”, 298 p, a doua în palmaresul autoarei, (prima „Dor de normalitate”, 2011, 152 p.) este un succes pentru colaboratoarea multor publicații dintre care le reamintesc: Cronica, Astra, Candela Moldovei, Pagini medicale bărlădene, Învieria-Timișoara, Armonii culturale- Adjud, Onyx (Vaslui-Dublin, Irlanda), Lohanul și Elanul, Vaslui.

Grafica lui Radu Bercea e încântătoare, are diafanele aripe ale înțelegerii versurilor promovate de Teona Scopos care , și ea are scilipiri de plastician, ceea ce spun și copertele semnificative ale cartii prezentate.

Teona SCOPOS

OCTOMBRIE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ

Amestec profund de roșu și rugină -
În verdele mult, galben și brun –
Atâta culoare sub gene adun
Și-aleile toate mă poartă-n Grădină.

Frunze de nuc, de tei , de arțar –
Sub pași rătăciți covorul foșnește –
O pace râvnită tot crește și crește
Și toată Grădina e-un mare altar.

Ard trestii pe lac scaldate-n lumină ,
Cu frunze tivite în pulberi de soare –
Sub cercuri de viață , apa tresare
Și rațe și gaițe zvâcnesc în Grădină.

Albastrul profund , cu nori la apus ,
Aprinde pe zare foc roșu și rece –
Se lasă răcoare și ziua se trece
Și pașii departe , departe m-au dus .

În toamnă salcâmii au flori nefirești –
În brazi muguri tineri râvnesc primăvară –
Mesteceni foșnesc în cântec de seară ...
Se-aprind , în oraș , lumini la ferești .

Ce zi minunată în marea Grădină ...
Îmi port , către casă , pacea cu mine –
Mă simt ocrotită și-n suflet mi-i bine ,
Cu-n dram de lumină din vrerea divină .

Inspirată din lumea singurătății a sudului american, cartea *The Heart Is a Lonely Hunter* scrisă de Carson McCullers, republicată recent în limba română sub titlul *Inima-i un vânător singuratic*, traducere Dorina Tulpan, în colecția „Biblioteca Polirom”, cu personajul John Singer, un surd-mut, în care se oglindesc pe rând alte personaje, vreo patru în succesiune, fiecare trăindu-și în felul lor singurătatea, aduce în actualitate, prin similitudine, și am citit altă carte realizată la Iași, la Editura PIM, 2013, de Ion N. Oprea, intitulată chiar așa, SINGURĂTATE.

Numai că în locul unor nume precum Mick Kelly, căreia îi place muzica lui Mozart sau Beethoven și o trăiește într-o singurătate a ei specială – viața, medicul Benedict Mady Copeland, legat de minoritarii de culoare din sud pe care nu-i poate ajuta îndeajuns pentru că s-ar înstrăina de ai săi, rămânându-i confesiunea către John deosebit de omenească și lipsită de prejudecăți, Jake Blount care îl citește pe Marx și scrie lozinci comuniste pe ziduri, se confruntă în idei cu medicul Benedict, Biff Brannon, alt personaj, proprietarul unei cafenele care ține deschis noaptea pentru că numai noaptea poate trăi pe deplin ceea ce el și noi numim singurătate...

Prin cele patru personaje, imaginea a lui John Singer, *Inima-i un vânător singuratic* devine un roman de o mare actualitate, indiferent de locul istoric.

Similitudine sau nu în a scrie despre singurătate, cei doi autori, chiar dacă de la distanță, fac probă că, în România sau America și oriunde, singurătatea e aceeași deși mijloacele de exprimare

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Serghei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpe SRL Bârlad

SIMILITUDINE: ÎN ROMÂNIA SAU AMERICA – SINGURĂTATEA E ACEEAȘI

Iordan V. STURZU

a trăirilor sunt foarte diferite. În cazul volumului realizat la PIM, Iași; Ion N. Oprea și colaboratorii dau ocazia la circa 30 de oameni să se exprime în legătură cu starea trăită, plecând de la elevii de Liceu până la octogenari și chiar mai vârstnici. Deci o cuprindere largă a trăirilor cu și despre singurătate ca mod de izolare sau acțiune a individului.

„Mă simt bine în casa asta, deși e mult, mult prea mare pentru un singur om. Însă așa de tare m-am obișnuit de una singură, că mi-ar fi greu să o împart cu cineva”, declară Micaela Ghițescu, care a cunoscut viața în închisorile comunismului. „Sunt singur, cu un cățel, dar lucrez în fiecare zi. Sper să-mi iasă două cărți”, susține acad. Dan Berindei la cei circa 90 de ani ai săi, și domnia-sa victimă a comunismului. „Socrul meu – Nicolae Mărgineanu care a stat 17 ani în închisorile comuniste – a avut o fire extraordinar de optimistă. Toți anii cât a stat la închisoare avea de gând, în suflet ideea că peste două săptămâni va fi eliberat. Și treceau cele două săptămâni...”, explică actrița Maria Ploaie ce l-a ținut în viață pe profesor. „Singurătatea e o stare cu fețe multiple”, se pronunță generalul de brigadă® dr. Gheorghe Crețu, redactor șef al revistei *Rezerva oștirii române*.

Ipostaze ale singurătății sunt și susținerile altor participanți la dialogul despre Singurătate. „Despre infernul singuratic” povestește ceva profesorul Silvestru Pânzariu din Siret-Suceava, Ionuț Boboc de la Ianca-Brăila scrie despre ce ar trebui să fie în toate parohiile – Preotesele-sprajinoare morale ale preoților; prof. Mihai Bejenaru din Câmpulung-Moldovenesc - o poveste a singurătății personale mai ales în anii tinereții; prof. Vasile Fetescu din Iași despre „Singurătatea nudă”; Stan M. Andrei din Galați despre singurătate ca o rugăciune.

Gânduri despre singurătate împletesc Marian Malciu din Slatina, Maria Cordaș din Huși, George Timu din Vatra Dornei, Dr Aurel Panfil din Iași, Elif Samedin, studentă în București, Vasile Filip din Iași, scriitor, prof. univ. Ion Popescu-Siteteanu din Pitești, Ion Grigoriu și Păun Malacu din Ianca-Brăila, prof. Camelia Nenciu și Mioara Niculescu, învățătoarea Margareta Șerban și Dr. Iulia Șerban din Constanța. Profesoara Doina Doboreanu din Subcetate-Harghita, Adriana Andreiaș Micu din București, Petru și Luca Bejinariu din Rădăuți...

Gânduri despre singurătate sunt și rândurile scrise de profesorul universitar Ioan Dănilă din Bacău: „Renovat total, cu interioare amintind de sala din care se transmite Concertul de Anul Nou de la Viena, Teatrul Național Iași, reîmprospătat ca o bijuterie arhitectonică, a găzduit evenimente de primă mărime pentru cultura contemporană: Gala UNITER și, respectiv, ediția I-a a Galei Premiilor rezervate operelor naționale, inițiativă a Operei Naționale din Iași. Ei bine, în nici una dintre cele două seri, când a fost numit spațiul în care are loc festivitatea, transmisă în direct de TVR și de Radio România Cultural, nu s-a pomenit numele poetului național al românilor de până la ivirea lui Mihai Eminescu, deși instituția se numește Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, iar în fața clădirii este statuia maiestroasă a întemeietorului dramaturgiei românești”.

De loc de mirare situația Casei „Vasile Alecsandri” din municipiul Bacău, noi alăturându-ne Apelului lansat de participanții la cea de-a treia ediție a manifestării culturale „Toamna bacoviană” și la Colocviile revistei „Ateneu”, solidarizându-ne cu inițiatorii proiectului de instituționalizare a Casei-Muzeu „Vasile Alecsandri” din municipiul Bacău.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Eveniment cultural

Florian PRICOP

Sâmbătă, 30.11.2013, într-un cadru plăcut, în fața unui numeros public, la sediul central al Muzeului „Vasile Pârvan” a avut loc vernisajul **Expoziției Naționale de Numismatică**. Evenimentul s-a înscris în seria manifestărilor dedicate zilei de **1 Decembrie, Ziua Națională a României**. Peste 20 de colecționari din Bârlad și din țară au expus vederilor unui public avizat piese numismatice deosebit de frumoase și de rare. Expoziția a fost structurată pe mai multe clase: medalistică, insignă, bancnotă și monedă.

Au expus: Ovidiu Gheorghian (Brașov) - *Medalii brașovene*; Dan Ionescu (Bârlad) - *Republica Italia de la liră la euro*; Ionel Melinte (Bârlad) - *Monede circulante pe teritoriul românesc până la Unirea Principatelor*; Paul Petcu (Bârlad) - *Personalități pe moneda lumii*; Costel Giurcanu (Bârlad) - *Monede jubiliare emise în scop numismatic*; Dan Ciocan - (Bârlad) - *Medalistică anilor 60-70*; Cristian Onel (Bârlad) - *Medalii socialiste*; Secția Bârlad a S.N.R. a expus în mai multe vitrine medalii bârlădene, apărute de-a lungul timpului; Dan Aspru (Giurgiu) - *Domnitori*; Gheorghe Gâlcă - *Medalistică religioasă și Ctitori și ctitorii*; Victor Andreescu (Alexandria) - *Alexandria în medalistică*; Teodor Săceanu (Turnu Măgurele) - *Personalități*; Ion Simiceanu (Botoșani) - *Decorații românești*; Nelu Popa (Bârlad) - *Insigne și semne militare românești și Bancnota sârbească*; Stelian Brânzei (Botoșani) - *Istoria și cultura poporului român*; Petru Bereschi (Bârlad) - *Monede rusești*; Gheorghe Căpitanu (Bârlad) - *Transporturile oglindite pe bancnotă*; Florian Pricop (Bârlad) - *Bancnota*

germană de la Imperiu la Republică (selecție); Laurențiu Râmboi (Bârlad) - *Chipul femeii în numismatică*; Ștefan Ioan (Bârlad) - *Bancnote românești*, Alexandru Tilici (Bârlad) - *Monedele și bancnotele lumii*, Viorel Bolum - *Personalități istorice românești*.

Înainte de vizitarea propriuzise a exponatelor au ținut alocuțiuni Mircea Mamalaucă - directorul Muzeului „V. Pârvan” și Costel Giurcanu - președintele Secției Bârlad a S.N.R.

Tot cu această ocazie a fost lansată cartea *Sistemul Monetar Național - Monedele României (1867-2013)* a profesorului Marian Bolum și el un împătimit colecționar de numismatică. Lucrarea se dorește a fi o completare la

colecționarilor începători, putând fi cu ușurință o bază de pornire în alcătuirea unei colecții de monedă românească.

Un lucru inedit, lucrarea conține și unele puncte de vedere proprii, la care a ajuns autorul în cei aproape 25 de ani de preocupări numismatice. Este o carte utilă, atât colecționarilor, cât și pentru cei care doresc să afle cât mai multe despre moneda românească. Lucrarea a apărut la Editura Sfera, cu sprijinul Consiliului Județean Vaslui, fiind recenzată de profesorii Costel Giurcanu și Cristian Onel.

Evenimentul a fost întregit de realizarea unei ștampile ocazionale aplicată pe corespondența de la Oficiile poștale bârlădene, dar și pe un plic filatelic, precum și pe patru maxime având ca imagini monede românești de aur. De realizarea acestora s-a ocupat un alt cunoscut colecționar bârlădean, Constantin Daniliuc. De asemenea, a fost realizată și o insignă care marchează momentul, acordată expozanților, alături de o frumoasă diplomă.

La eveniment a participat un numeros public în frunte cu oficialități bârlădene, exponatele încântând privirile celor avizați și neavizați, bucurându-se de un real succes.

Expoziția poate fi văzută până pe 10 ianuarie 2014, la sediul central al Muzeului „V. Pârvan”.

precedenta carte, *Studii și articole de numismatică*, apărută în 2012, la Editura Sfera. Noua carte cuprinde materiale și studii de la primele tentative de realizare a monedei naționale (1860-1864) și până astăzi, în 2013. Așa cum a menționat și autorul, cartea se adresează